

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

МАТЕРІАЛИ

II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПРІОРИТЕТНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ

(частина I)

29-30 листопада 2020 року

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

**МАТЕРІАЛИ
II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ПРІОРИТЕТНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

29-30 листопада 2020 року

(частина I)

**Львів
2020**

УДК 005

ББК 94.3(0)

Пріоритетні шляхи розвитку науки та освіти (частина I): матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 29-30 листопада 2020 року. – Львів : Львівський науковий форум, 2020. – 60 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників II Міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритетні шляхи розвитку науки та освіти», організованої Львівським науковим форумом. Висвітлюються Пріоритетні шляхи розвитку науки та освіти на сучасному етапі становлення, розглядаються сучасні наукові дискусії різних наукових напрямів.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

ЗМІСТ

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ.....	5
<i>Клеба Л.А., Мацьків Н.А., Фірман В.М.</i> ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ МАРІУПОЛЯ ТА МЕТОДИ ПОКРАЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ.....	5
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ.....	6
<i>Бурик М.М.</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ ГРОМАДСЬКИХ РАД ПРИ ОРГАНАХ ВЛАДИ У СФЕРІ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ.....	6
<i>Долинський П.М.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ КАДРІВ В УКРАЇНІ.....	8
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	11
<i>Бень В.В., Гудзь П.В.</i> SMART-СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ОBOB'ЯЗКОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ.....	11
<i>Булешина В.А., Гуменюк Р.В.</i> ДЕФЦИТ БЮДЖЕТУ: ПРОБЛЕМИ, ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ.....	13
<i>Буличов О.С., Охмак О.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ.....	15
<i>Буличов О.С., Охмак О.М.</i> ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ.....	17
<i>Буличов О.С., Охмак О.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ У ТОРГОВЕЛЬНИХ ФІРМ.....	18
<i>Горбунова А.О., Голюк В.Я.</i> СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	20
<i>Городецька А.Є.</i> ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	22
<i>Дубініна С.Д.</i> НАЦІОНАЛЬНА ТРАНСПОРТНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ 2030: ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОГО СЕКТОРУ ТА ГЛОБАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЕКТИ.....	24
<i>Зайка А.В., Пішняк Т.А.</i> ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ЙОГО РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	25
<i>Кириленко Н.О., Мисюк В.О.</i> ДЕЛОЙТ: СТРУКТУРА ПОСЛУГ.....	27
<i>Клименко А.Г.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ.....	28
<i>Матковська Д.А., Мисюк В.О.</i> СУТТЄВІСТЬ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ АУДИТУ.....	30
<i>Нечипоренко К.О.</i> МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	32

<i>Нечипоренко К.О.</i> МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	34
<i>Охмак О.М., Буличов О.С.</i> МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ЗА СПЛАТОЮ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ.....	36
<i>Палій Є.В.</i> РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА У ЙОГО РОЗВИТКУ.....	37
<i>Пікалов Ю.В.</i> ПЕРЕТВОРЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗНАЬ У МЕНЕДЖМЕНТ ПІЗНАННЯ ТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	39
<i>Порохня В.А.</i> ПРИХОВАНА РЕКЛАМА ЯК ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ СПОЖИВАЦЬКОЮ ПОВЕДІНКОЮ.....	41
<i>Сизонець В.С., Гудзь М.В.</i> ТРЕНДИ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ.....	42
<i>Слюнько М.В.</i> СОЦІАЛЬНА ЦІНА ІСНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОНОПОЛІЇ.....	44
<i>Стеблина А.В.</i> МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ АСОРИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	46
<i>Степаненко В.О.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ПОНЯТТЯ, КАТЕГОРІЯ, ВИЗНАЧЕННЯ.....	48
<i>Філіппова В.Д.</i> ДО ПИТАННЯ ЩОДО ІСТОРІЇ КАЗНАЧЕЙСТВО УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СКАРБНИЦІ ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ.....	50
<i>Ховрат А.В.</i> ІНСТРУМЕНТИ ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ ГЛОБАЛЬНОЇ БІДНОСТІ НАСЕЛЕННЯ.....	51
<i>Чаркіна Т.Ю.</i> ТУРИСТИЧНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ЯК НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ПАСАЖИРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ.....	53
<i>Шарко І.О.</i> ЕЛЕМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	55
<i>Шемігон О.І.</i> УПРАВЛІННЮ ТЕХНОЛОГІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ У ТВАРИННИЦТВІ – НАУКОВЕ ПІДҐРУНТЯ.....	56
<i>Янкович О.В.</i> ОБ'ЄДНАНИЙ ФОНД АБО ТЕНДЕНЦІЯ СУЧАСНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РУХУ ЩО ТАКЕ ОБ'ЄДНАНИЙ ФОНД?.....	58
СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ.....	59
<i>Shalimova A.O., Omelchenko V.V.</i> GENDER GAP THROUGH STEM EDUCATION: PERSISTENCE FACTORS AND OVERCOMING PRACTICES.....	59

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

*Клеба Людмила Анатоліївна,
Мацьків Наталія Анатоліївна,
студенти географічного факультету,
Фірман В.М.,
к.т.н., доцент кафедри безпеки життєдіяльності.*

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ МАРІУПОЛЯ ТА МЕТОДИ ПОКРАЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ

Забруднення атмосферного повітря — один з основних типів антропогенного забруднення. Полягає у викиді в атмосферу хімічних речовин, твердих частинок і біологічних матеріалів, здатних викликати шкоду для людини та інших живих організмів. Часто ефект забруднювачів є непрямим та проявляється лише через тривалий час, наприклад, певні речовини здатні зменшувати товщину озонового шару, впливаючи таким чином на більшість земних екосистем. [1]

На сьогодні основними антропогенними забруднювачами атмосферного повітря є різні галузі промисловості, серед них:

- теплоенергетика
- підприємства металургійного комплексу
- нафтовидобувна промисловість
- нафтохімічна промисловість
- автотранспорт
- виробництво будівельних матеріалів

Місто Маріуполь (Донецька обл.) за індексом забруднення атмосфери (ІЗА), який враховує ступінь забруднення атмосферного повітря за п'ятьма пріоритетними забруднювальними домішками, знову опинився на першому місці.

Характеристика забруднення повітря

Середні концентрації забруднювальних речовин в кратності ГДК

Місто Маріуполь.

Місяць жовтень 2020 року

Число	Домішки						
	Завислі речовини	Діоксид сірки	Оксид вуглецю	Діоксид азоту	Фенол	Аміак	Формальдегід
19	0,8	0,4	0,4	1,1	1,1	0,2	3,6
20	1,0	0,4	0,3	1,1	1,2	0,2	3,0
21	1,1	0,4	0,2	1,6	0,9	0,3	3,2
22	0,9	0,5	0,3	1,5	0,9	0,3	5,1
23	1,1	0,4	0,3	2,1	1,1	0,3	4,8
24	1,1	0,5	0,3	1,8	1,1	0,2	7,6

Вплив на здоров'я людини. Людина в середньому за добу вдихає і видихає до 20 тисяч літрів повітря. Однак разом з необхідним організму чистим киснем ми проносимо через легені отруйні пари, частинки кіттяви і попелу. Ці частинки осідають в наших легенях, отруюючи людину.

Вплив смогу призводить до загального поганого самопочуття, пізніше — до:

- головного болю;
- нудоти;
- подразнюються слизові оболонки;
- розвиваються хвороби легенів і серцево-судинної системи.

Якщо не вжити жодних заходів, осідаючі в організмі речовини приведуть до летального наслідку.

Руйнування озонового шару, що є наслідком забруднення атмосферного повітря, призводить до сильного опромінення всієї планети.

Ультрафіолетові промені сильніше починають діяти на організм тварин і людини. Згубний вплив радіації викликає загальне ослаблення імунітету, розвиток страшних хвороб: раку шкіри і слизових оболонок, катаракти. [1]

Однією з причин значних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря є моральне старіння та фізичне зношення технологічного та пилогазоочисного устаткування. Через це на підприємствах – основних забруднювачах атмосферного повітря в довкілля викидаються значні обсяги.

Зниження рівня забруднення атмосферного повітря можна досягти в разі ефективної роботи газоочисних установок. Однак майже 60% технологічних агрегатів не оснащені відповідним обладнанням, а кількість неефективно працюючих газоочисних установок становить 15%.

Сьогодні на ряді підприємств ведуться роботи з реконструкції та капітального ремонту газоочисних пилоуловлюючих споруд.

У місті Маріуполь (Донецька область) на цей час встановлено 23 станції моніторингу стану атмосферного повітря. Станції моніторингу встановлено мешканцями міста, незалежними проєктами, організаціями та органами місцевого самоврядування, такими як: Save Dnipro, Eco City, Департамент екології та природних ресурсів Донецької ОДА, Український гідрометеорологічний центр. [4]

Як зазначається в Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», забруднення атмосферного повітря є однією з найгостріших екологічних проблем. [3]

Підсумовуючи вище наведене, можна сказати, що забруднення атмосферного повітря є однією з найглобальніших проблем. Від якості повітря залежить дуже багато: від стану навколишнього середовища до стану здоров'я людини. Тому треба вважати доцільним оновлення очисного устаткування, а також оновлення системи підприємств металургійного комплексу в цілому. Покращення обладнання з цілло зменшення викидів небезпечних газів в повітря.

Список використаної літератури :

1. Забруднення повітря [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Забруднення_повітря
2. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України повітря [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <https://mepr.gov.ua/news/34739.html>
3. Закон України Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#n14>
4. Рівень забруднення атмосферного повітря у місті Маріуполь [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <https://www.saveecobot.com/maps/mariupol>

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

М.М. Бурик,

здобувач

ORCID indentifier: 0000-0001-8939-1324

ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ ГРОМАДСЬКИХ РАД ПРИ ОРГАНАХ ВЛАДИ У СФЕРІ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Актуальність теми обумовлена зростаючою роллю громадського контролю в системі сучасного державного управління, необхідністю розвитку перспективних форм взаємодії держави і суспільства, підвищення рівня правової культури суспільства.

Виклад основного матеріалу. Однією з базових галузей економіки є транспортна [1, с.74]. Транспортні правовідносини мають свої особливі ознаки, серед яких:

1) транспортні правовідносини складаються у сфері, де перевезення виступає у формі процесу виробництва на транспорті, закінченим продуктом якого є доставка вантажу до споживача або надання послуг. Основним завданням транспорту є доставка продукція, що вироблена в галузях промисловості та сільського господарства;

2) транспортні правовідносини виникають у разі обов'язкової участі відповідного транспортного органу або посадової особи цього органу (підприємства, організації, установи). Тут характерна наявність державно-владного організуючого впливу або виконавчо-розпорядчої діяльності;

3) транспортні правовідносини можуть виникати за ініціативою будь-якої із сторін. Проте згода чи бажання другої сторони майже завжди є обов'язковою;

4) транспортні правовідносини виникають з приводу експлуатації транспортних засобів і шляхів сполучення, які виконують роль засобів виробництва, а відповідно і роль засобів праці робітників транспорту;

5) предметом транспортних правовідносин завжди є діяльність з надання послуг. Із цих ознак можна зробити висновок, що не будь-які суспільні відносини входять до кола транспортно-правових [4, с.56].

В умовах трансформаційних процесів, що відбуваються в українському суспільстві, розвитку економічних і соціально-політичних відносин, особливого значення набуває проблема вдосконалення державного управління. Одним з основних способів підвищення його ефективності є широке залучення громадян у управлінські процеси, тобто демократизація державного управління, становлення і активізація самоврядних суспільних механізмів. Необхідна модернізація існуючих і розвиток нових форм взаємодії держави з інститутами громадянського суспільства, вдосконалення системи прямих і зворотних зв'язків між ними, розвиток діалогу влади і громадських структур. У механізмі правової взаємодії держави і суспільства сьогодні можна простежити зростаюче значення таких інструментів, як електронна демократія, громадська експертиза нормативних правових актів і їх і проектів, громадський контроль та ін.

Підвищення ефективності взаємодії органів виконавчої влади та суспільства – один з найважливіших напрямів адміністративної реформи в нашій країні. Громадські ради як інститут громадянського суспільства – це постійно діючі дорадчо-консультативні органи громадського контролю, які є інструментом впливу громадськості на публічну політику службовців, що проводиться органами влади. Даний інститут сприяє врахуванню і узгодженню інтересів різних соціальних груп при прийнятті управлінських рішень і є, таким чином, однією з найважливіших форм участі громадян у управлінні суспільством [2, с.141].

Одним з найважливіших критеріїв, що свідчать про ефективність діяльності громадської ради, виступає відкритість її роботи, оскільки рада розглядає ключові питання діяльності органів виконавчої влади. Це доступність прийнятих рішень на сайті органів виконавчої влади, можливість участі громадян і експертів в роботі ради, доступність звернень до громадської ради, доступність зв'язку по телефону, електронній пошті, щоб будь-який громадянин міг звернутися і поставити запитання, взяти участь в діяльності ради. Забезпечення відкритості діяльності громадських рад, їх доступності для громадян, на наш погляд, є важливим показником рівня правової культури представників державної влади.

Необхідною умовою збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів країни є грамотна державна політика в сфері транспорту, покликана забезпечити розвинену транспортну інфраструктуру, здатну відповідати цілям і запитам регіонального розвитку. Транспортна інфраструктура – досить широке поняття, яке включає в себе сукупність шляхів сполучення, портів, транспортних терміналів та організаційних структур, що забезпечують їх функціонування і супутніх послуг. Серед всіх її складових найбільш проблемною в організаційному та фінансовому планах є автодорожня мережа. Автомобільний пасажирський і вантажний транспорт в інфраструктурі регіону відіграє дуже важливу роль, і, як наслідок автомобільні дороги, а саме їх стан і пропускна здатність [3, с.109].

В умовах дефіциту переважної більшості регіональних бюджетів, питання підвищення ефективності виконання регіональних програм є актуальним і першочергово важливим. Виділимо два ключові підходи до досягнення ефективності реалізації програм.

По-перше, регіональна програма може бути ефективною тільки за умови коректного і раціонального вибору об'єктів автодорожньої інфраструктури, що підлягають включенню в державну програму. По-друге, оскільки державні програми в транспортній сфері реалізуються безпосередньо у вигляді інвестиційних проектів, виконавцями яких є організації, що конкурують на ринку дорожнього будівництва, якість і вартість робіт безпосередньо залежить від об'єктивного вибору організацій-підрядників, з якими укладаються контракти в рамках реалізації державних програм.

Очевидно, обидва підходи мають в повній мірі реалізовуватися органами влади і кожен з них є актуальним питанням регіональної економіки і вимагає наукового обґрунтування. Перший підхід, в науковому плані, тяжіє більше до питань транспорту і логістики, в той час як другий – до питань управління регіональними інвестиціями і бачиться більш актуальним, враховуючи незадовільний стан дорожнього полотна і низька якість виконання дорожніх робіт в регіонах.

Перший підхід може бути реалізований шляхом:

- 1) регулярного моніторингу стану об'єктів автодорожньої інфраструктури;
- 2) вивчення та систематизації громадської думки.

Другий підхід може бути реалізований шляхом:

- 1) розробки комплексу заходів щодо підвищення конкуренції в секторі ринку робіт з будівництва, реконструкції та ремонту автомобільних доріг;
- 2) підвищення якості виконання робіт;
- 3) вдосконалення механізмів громадського контролю в сфері дорожніх робіт.

Висновок. Ефективність роботи громадських рад при органах державної влади у сфері транспортної інфраструктури залежить від багатьох факторів. Основою є взаємоповага та взаєморозуміння. Фактично громадська рада – це представник громадськості, посередник між органами державної влади і громадянами. В розвитку транспортної інфраструктури громадська рада може як забезпечувати контроль використання коштів з бюджету, так і проведення тендерів, вести співпрацю з депутатами всіх рівнів для вирішення спільних завдань.

Список використаних джерел:

1. Буценко І.М. Розвиток транспортної системи України в умовах євроінтеграції // Сучасна економічна теорія та пошук ефективних механізмів господарювання : зб матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Сімферополь, 16–17 березня 2012 р.)/ відп. ред. Л.А. Кравченко. Саки: Фенікс, 2012. 426 с.
2. Дульфан С.Б. Транспортна інфраструктура як об'єкт муніципального управління і розвитку/ Держава та регіони. Серія: Державне управління, 2013 р., № 2 (42). С.140-145.
3. Сурмін Ю. П., Михненко А. М., Крушельницька Т. П. Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства: навч. посіб. Київ: НАДУ, 2011. 388 с.
4. Транспортне право України: навч. посіб. Заїки Ю. О. Київ: КНТ, 2014. 184 с.

*Долинський П.М.,
слухач кафедри соціальної і гуманітарної політики
Національної академії державного управління при Президентіві України*

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ КАДРІВ В УКРАЇНІ

Якісні перетворення системи суспільного здоров'я України пов'язані з підписаним 2012 року Європейським планом дій щодо зміцнення потенціалу й поліпшення послуг системи громадської охорони здоров'я. Концепцією розвитку системи громадського здоров'я, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р. №1002-р, закладена основа задля створення в Україні ефективною багатокомпонентною системою охорони здоров'я, яка заснована на 10 оперативних функціях громадського здоров'я визначених Всесвітньою організацією охорони здоров'я [3].

Зазначеною Концепцією закладені стратегічні напрями й завдання системи громадського здоров'я (далі – СОЗ) задля формування й реалізації ефективної державної політики, яка спрямована на збереження й зміцнення здоров'я громадян, зростання тривалості й покращення якості їх життя, попередження захворювань, залучення до дотримання правил здорового способу життя через поєднання зусиль усього суспільства. Основні завдання, покликані вирішувати сучасні проблеми у сфері громадського здоров'я:

- реформування системи додипломної та післядипломної підготовки фахівців СОЗ і їх безперервне професійне навчання;

- впровадження спеціальності і спеціалізації “суспільне здоров’я”;
- навчання за окремими магістерськими програмами у вищих навчальних закладах, на курсах підвищення кваліфікації або дистанційно фахівців, що працюють в СОЗ;
- впровадження у вищих навчальних закладах на базових спеціальностях програм з науково обґрунтованої професійної діяльності в сфері громадського здоров’я для забезпечення проведення комплексної оцінки та моніторингу стану здоров’я населення, виявлення чинників, що впливають на здоров’я, здійснення заходів по збереженню і зміцненню здоров’я з оцінкою їх ефективності [3].

У прийнятій Концепції з метою професійної підготовки фахівців СОЗ визначені наступні напрямки (рис. 1).

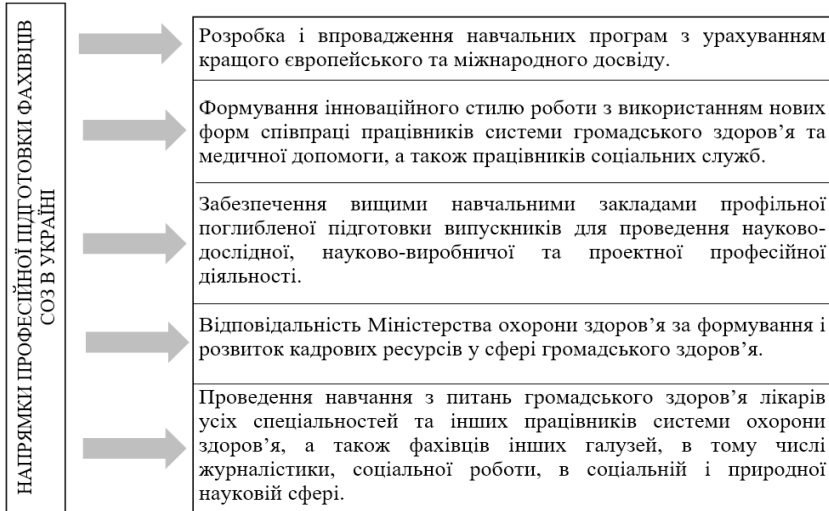

Рис. 1. Напрямки професійної підготовки фахівців СОЗ в Україні [3]

Міжнародний досвід у сфері охорони громадського здоров’я (Public Health) передбачає формування професійних компетентностей студентів українських медичних ЗВО в наступних п’яти сферах:

- кількісні науки (загальна та польова епідеміологія, біостатистика і т.п.);
- екологічні науки (вода і безпека харчових продуктів, забруднення повітря, ґрунту і т.п.);
- соціально-поведінкові та комунікаційні науки (соціологія в охороні здоров’я, хвороби, що виникають в результаті невірному способу життя, навчання основам здоров’я і т.п.);
- біологічні та клінічні науки (мікробіологія, інфекційні та неінфекційні хвороби й ін.);
- управлінські науки (загальні принципи управління в охороні здоров’я, правові питання, системи охорони здоров’я і організація надання медичної допомоги на різних рівнях, менеджмент тощо) [3].

Створення системи громадського здоров’я для досягнення вищої мети діяльності держави по збереженню і зміцненню здоров’я українського народу неможливе без радикальних змін “Основ законодавства України про охорону здоров’я” [2]. Потрібний системний перегляд діючих і нових законодавчих актів і програм щодо найактуальніших проблем громадського здоров’я й охорони здоров’я.

Для пошуку українського варіанту побудови СОЗ необхідне вивчення досвіду не лише найбільш розвинених європейських країн, але й країн із аналогічним економічним рівнем, рівнем розвитку охорони здоров’я. Мультидисциплінарну підготовку фахівців у сфері громадського здоров’я в країні необхідно проводити на основі існуючих дисциплін вищих навчальних медичних закладів. Так, наприклад, при плідній співпраці кафедр соціальної медицини, організації та управління охороною здоров’я, гігієни та екології, епідеміології, медичної психології та клінічних кафедр з переорієнтацією на політику попередження захворювань і промоцію здоров’я населення країни можлива трансформація та підвищення якості підготовки фахівців СОЗ.

В Україні функціонують 52 медичних закладів вищої освіти, серед яких державними є 37 закладів. МОЗ України у 2019 р. підпорядковувалось 21 ЗВО, кількість прийнятих на навчання студентів у 2019/2020 н.р. склала 11831 особи, кількість студентів – 69831 осіб, а кількість випускників – 13769 осіб. При цьому наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників налічувалось 13002 осіб [1]. Згідно рівня акредитації, у ВНЗ за галузю знань “Охорона здоров’я” найбільша кількість студентів та випускників навчалися університетах, академіях та інститутах.

Медична вища освіта в Україні є найпопулярнішою також і серед іноземних студентів. Згідно зі статистичною базою Міністерства освіти і науки України, більше 30% всіх іноземних студентів приїжджають в Україну для вивчення медицини [1]. Для отримання кваліфікації “доктор медицини” студенти проходять навчання тривалістю 6 років. Медична освіта в Україні є можливість отримати не лише теоретичні знання, а й практичні навички. Під час навчання студенти проходять стажування в медичних центрах та лікарнях, в лабораторіях і клініках, які працюють на сучасному обладнанні із залученням висококваліфікованих професорів і докторів.

Акцент на отримання практичного досвіду для майбутніх лікарів - головна особливість і безумовна перевага медичної освіти в Україні. Медична освіта (MBBS) в Україні цінується у всьому світі, отриманий в Україні диплом доктора медицини визнається всіма медичними радами зарубіжних країн. Медичні вузи України визнаються міжнародними організаціями, такими як: Всесвітня організація охорони здоров’я, Міжнародна організація охорони здоров’я, IMED, UNESCO, AMEE.

Студенти, які отримали медичну освіту в Україні, мають право взяти участь у міжнародних ліцензованих іспитах, наприклад, USMLE, PLAB та інші. Іноземні студенти мають високі шанси отримати роботу в європейських країнах після завершення навчання в українських закладах вищої освіти.

Перевагами медичного (MBBS) навчання в Україні є наступні:

1. Вартість медичного навчання в Україні дешевше, ніж в інших університетах Європи.
2. Закінчуючи медичний університет, студенти отримують диплом міжнародного зразка, який визнається в будь-якій країні світу.
3. Більшість медичних університетів мають близько 20 лікарень для практичного навчання та стажування студентів.
4. Весь викладацький склад висококваліфікований, медичні університети дотримуються міжнародних стандартів освіти.
5. Гарні освітні можливості, практична робота ведеться з використанням сучасного медичного обладнання.
6. Процес зарахування простий, без тестів та іспитів.
7. Практично у всіх медичних вузах України є англійська форма навчання.
8. Наявність клінічної ординатури в кожному медичному університеті.

Трансформування вітчизняної системи охорони здоров’я є неможливою без нових підходів щодо професійного розвитку лікарів й інституту медичних сестер. Упродовж останніх років відбулись відповідні зміни у системі медичної освіти. Наразі змінились вимоги до вступників, тобто було змінено мінімальний пороговий бал згідно результатів ЗНО у випадку вступу до медичних ЗВО – він складає 150 балів. Було також введено нове оцінювання практичних навичок студентів медичних спеціальностей за допомогою системи ОСКІ (Об’єктивний структурований клінічний іспит), який буде здаватись ними на останньому курсі саме перед початком інтернатури.

Наступний етап удосконалення державного регулювання підготовки медичних кадрів для закладів охорони здоров’я в Україні – зміни систем інтернатури, у першу чергу – будуть змінені принципи розподілу інтернів за базами їх стажування. На даний момент цей процес здійснюватиметься незалежно електронною системою, якою враховуватиметься лише рейтингові бали випускників та їх пріоритети. Усі можливі бази стажування буде внесено до системи. Також оновлюються вимоги щодо бази стажування й перелік затверджених спеціальностей. Наразі базами інтернатури будуть державні та приватні клініки. Інтернам надано можливість займатись науковою діяльністю в процесі навчання в інтернатурі, а медичним закладам, які можуть стати базами інтернатури, мають володіти достатнім потоком пацієнтів та відповідним обладнанням, і це надасть змогу інтернам краще підготуватись до майбутньої їх професійної діяльності.

Ще одним видом нововведень професійної підготовки медичних кадрів є зміна системи підвищення кваліфікації практикуючих лікарів й медичних сестер та братів. Згідно старої моделі, цю систему складали

передестатаційні цикли (ПАЦ), що відбувались 1 раз у 5 років, проте вони не були цікавими для лікарів й викладачів, адже скоріше походили на продаж відповідних документів, а не на підвищення рівня кваліфікації.

Для лікарів, які дбали за власний професійний розвиток, самостійно проходили навчання та підвищення кваліфікації, брали участь у міжнародних конференціях, вкладали значний матеріальний ресурс у власний професійний розвиток проходження формальних ПАЦів теж було обов'язковим.

На сьогодні цю ситуацію вже змінено: лікарі одержали більший рівень самостійності та можуть особисто створювати власну освітню базу необхідних знань. Відтепер лікарі можуть самостійно обрати освітні заходи відповідно до власних освітніх та професійних потреб. Такі заходи можуть бути заходами формальної освіти (процеси навчання та стажування) й неформальної – участь у тренінг-курсах у державних чи приватних закладах, участь у конференціях, відповідних семінарах чи симпозиумах. Освітній портфоліо може також включати і власні статті.

Незабаром така практика підвищення професійної кваліфікації буде поширена також на медичних сестер й братів. Вклад цієї категорії медичного персоналу у охорону здоров'я суспільства теж є значним, тому підходи до навчання та підвищення кваліфікації медичних сестер й братів мають бути змінені та осучаснені, а професійний рівень надання медичної допомоги середнім медичним персоналом повинен бути вищим.

За результатами аналізу сучасного стану підготовки медичних кадрів в Україні визначено основні проблеми, що потребують вирішення. Найбільший негативний вплив на якість підготовки майбутніх лікарів в Україні здійснює недосконала організація навчального процесу, а також відсутня сучасна доктрина охорони здоров'я в Україні, хоча розроблялось декілька її проєктів. Також відсутня науково обґрунтована концепція розвитку вищої медичної освіти в країні, яка покликана відображати не лише поточні потреби медичної практики, але й існуючі тенденції подальшого її розвитку, а також визначати відповідні вимоги до знань майбутніх медиків, їх фахових навичок, що будуть сприяти їх постійному розвитку як фахівців у медичній сфері.

Література:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 24.11.2020).
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. Ст. 19.
3. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи громадського здоров'я: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 р. № 560-р. Дата оновлення: 18.08.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.11.2020).

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

*Бень В.В.,
студентка,*

Гудзь П.В.,

*д.е.н., проф., професор кафедри менеджменту
Національного університету «Запорізька політехніка»*

SMART-СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Стратегічне планування регіонального розвитку в Україні набуває актуальності в процесі триваючої реформи децентралізації. В сучасних умовах зростає інтерес до вибору напрямків і механізмів модернізації економіки, управління територією країни. Сталий розвиток території країни все більшою мірою залежить від використання внутрішніх специфічних факторів, що сприяють структурній диверсифікації регіональної економіки, здійсненню технологічної модернізації та активному впровадженню різних нововведень та інновацій.

Ефективною стає регіональна політика, яка заснована на принципі SMART-спеціалізації, тобто виявленні та розвитку унікальних інноваційних галузей регіону (можливих "точок зростання").

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 р. № 959, SMART-спеціалізація - підхід, що передбачає аргументоване визначення суб'єктами регіонального розвитку в рамках регіональної стратегії окремих стратегічних цілей та завдань щодо розвитку видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал з урахуванням конкурентних переваг регіону та сприяють трансформації секторів економіки в більш ефективні [1].

В процесі створення та реалізації регіональної стратегії SMART-спеціалізації можна виділити декілька етапів (табл.1).

Таблиця 1

Основні етапи в процесі створення та реалізації регіональної стратегії SMART-спеціалізації

№	Етап	Характеристика етапу
1	Аналіз регіонального контексту і потенціалу для інновацій	Виявлення перспективних стратегічних напрямків розвитку, дослідження наявності регіональних ресурсів, особливостей науково-технологічної спеціалізації регіону; аналіз особливостей формування, розвитку та динаміки підприємницького середовища.
2	Формування ефективної структури інклюзивного управління	Залучення різних рівнів і видів учасників до формування та імплементації стратегії SMART-спеціалізації. Сьогодні залучення саме користувачів інноваційних продуктів є обов'язковим.
3	Формування спільного бачення майбутнього розвитку регіону	Поєднання регіонального та міжнародного досвіду з метою виявлення перспективи з найбільш широкими тенденціями.
4	Вибір пріоритетів регіонального розвитку	Такі пріоритети мають формуватися на основі чітко визначених критеріїв: - наявність ключових ресурсів та можливостей для кожної галузі; - здатність до диверсифікації галузей; - можливе нарощення потенціалу кожної галузі; - міжнародна позиція регіону в глобальному ланцюгу доданої вартості.
5	Визначення політики реалізації, дорожні карти та план дій	Візуалізація планованих інвестицій з використанням європейських структурних та інвестиційних фондів.
6	Інтеграція механізмів моніторингу та оцінки	Моніторинг передбачає відстеження ходу реалізації стратегії, а також перевірку і контроль проведених дій та належного використання ресурсів. Проведення ефективного оцінювання вимагає чітко сформульованих строків реалізації завдань.

Впровадження SMART-спеціалізації у стратегічне планування регіонального розвитку здійснюється з метою:

- забезпечення сталого розвитку регіонів;
- підвищення ефективності управління інноваційними процесами у регіонах;
- створення сприятливого середовища для здійснення інноваційної діяльності;
- підвищення рівня інноваційної та інвестиційної активності регіонів;
- запровадження системної державної підтримки розвитку інновацій у регіонах.

Розроблення проєктів Стратегії і плану заходів на засадах SMART-спеціалізації передбачає дотримання наступних принципів [2]:

- інноваційна спрямованість - визначення окремих напрямів та завдань Стратегії з метою прийняття та впровадження нових технологічних рішень у певних видах економічної діяльності з урахуванням інноваційного потенціалу регіонів;
- відкритість - забезпечення залучення зацікавлених представників, зокрема суб'єктів підприємництва, науково-дослідних установ, закладів вищої освіти та громадських об'єднань до процесу розроблення та реалізації Стратегії;
- паритетність - створення рівних можливостей для висловлення позицій зацікавлених сторін та забезпечення максимального врахування їх інтересів під час розроблення та реалізації Стратегії;
- координація - взаємозв'язок та узгодженість довгострокових стратегій, планів і програм розвитку на всіх рівнях управління;

- доповнюваність - забезпечення взаємозв'язку науки, освіти, виробництва, фінансових ресурсів щодо розвитку інноваційної діяльності;
- диверсифікація - можливість створення нових видів економічної діяльності у визначених галузях економіки;
- вузька спеціалізація - обмеження переліку видів економічної діяльності, вибір яких обумовлений перспективними можливостями та які провадитимуться на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Таким чином, SMART-спеціалізація є обов'язковим елементом стратегічного планування регіонального розвитку. Цей інструмент регіональної політики дасть можливість достатньо швидко активізувати якісні структурні економічні трансформації та підвищити конкурентоспроможність економіки регіону у національному та глобальному просторі. Окрім цього, виконання принципів SMART-спеціалізації при виборі пріоритетних сфер економічної діяльності в регіоні відкриває можливості залучення коштів європейських структурних та інвестиційних фондів для стимулювання розвитку обраних сфер.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 931 і 932" від 14 листопада 2018 р. № 959 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://законодавство.com/ministriv-kabinetu-postanovi/postanova-vid-listopada-2018-959-pro-vnesennya-2018-68036.html>

2. Небава М. І., Ткачук Л. М. Управління регіональним розвитком: Електронний навчальний посібник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/25nebava_upravlinnya_regionalnym_rozvytkom/index.html

Булешна В.А., Гуменюк Р.В.,

Студенти,

Науковий керівник: Бучковська Я.Г.

*к. е. н., доцент кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування*

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ: ПРОБЛЕМИ, ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Актуальність дослідження питань подолання бюджетного дефіциту обумовлена тим, що у формуванні та розвитку економічної та соціальної структури суспільства велику роль відіграє фінансове регулювання, здійснюване в рамках прийнятої на кожному етапі бюджетної політики. Дефіцит державного бюджету виступає важливим інструментом державної фінансово-кредитної політики, засобом впливу на економіко-соціальне становище держави. Сутність бюджетного дефіциту як економічного явища в науковій літературі часто трактують як об'єктивні економічні відносини, що виникають між учасниками відтворювального процесу під час використання державою грошових коштів понад наявні доходи бюджету. Іншими словами, дефіцит виникає унаслідок незбалансованості бюджету, тобто нестачі грошових коштів для фінансування певного обсягу державних видатків.

Державний бюджет як основний фінансовий документ країни дає органам влади реальну економічну можливість здійснення владних повноважень, він відображає розміри необхідних державі фінансових ресурсів і визначає тим самим податкову політику в країні, а також фіксує конкретні напрями витрачання коштів, перерозподілу національного доходу і внутрішнього валового продукту, що дозволяє йому виступати в якості ефективного регулятора економіки [2, с.44].

За допомогою бюджету ми отримуємо більш повну інформацію про доходи та витрати країни, а також про можливості фінансування державних витрат на різних рівнях системи бюджету. В Україні формування бюджету з дефіцитом зумовлюється тим, що в нашій державі є значна потреба у проведенні реформ у різних сферах, фінансуванні державної інфраструктури, підвищенні якості соціальних і адміністративних послуг.

До основних причин бюджетного дефіциту в Україні можна віднести [4, с.13]: значне зростання і нерациональна структура бюджетних витрат; зниження ефективності виробництва; неефективність фінансово-кредитних відносин; наявність значного тіньового сектора в економіці.

Розглянемо динаміку доходів, витратків та дефіциту державного бюджету України у 2017-2021 рр..

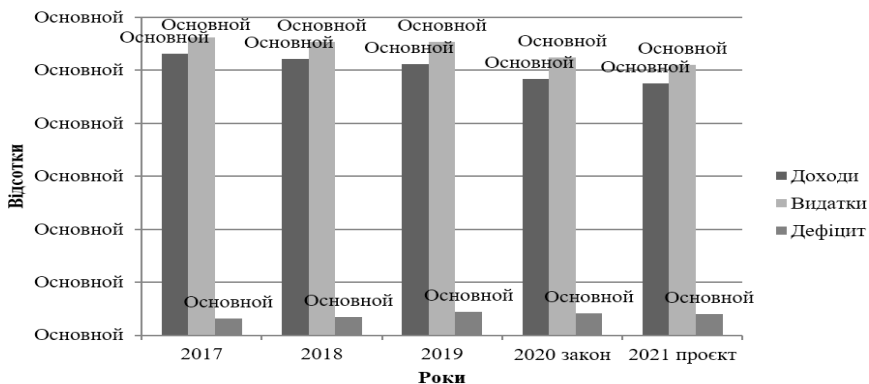

Рисунок 1 – Відношення доходів, витратків та дефіциту державного бюджету до ВВП у 2017–2021 роках [1].

Витатки бюджету заплановано в сумі 1,18 трлн грн., що номінально на 6,1% більше, порівняно з плановими витатками 2019 року.

У той же час відносно валового внутрішнього продукту (ВВП) витатки держбюджету мають становити 26,2%, що на 1,5% відсоткових пункти (в.п.) ВВП менше порівняно з плановими витатками 2019 року і фактичними витатками 2018 року.

Законом передбачено доходи державного бюджету 2020 року в сумі 1093,7 млрд. грн. або 24,2% ВВП, що на 1,4 в.п. ВВП менше від планових доходів бюджету 2019 року і на 1,9 в.п. ВВП менше від фактичних доходів 2018 року.

Скорочення відносних показників доходів і витратків державного бюджету могло б позитивно впливати на розвиток економіки при проведенні державою цілеспрямованої політики зниження податкового навантаження і оптимізації державних функцій.

Однак у бюджеті 2020 року такі скорочення відображають, перш за все, падаючу ефективність податкового адміністрування та намагання фінансових органів створити у бюджеті резерв коштів на випадок непередбачуваних витрат.

Для подолання дефіциту державного бюджету України найбільш ефективними заходами є:

- збільшення дохідної частини бюджету: за рахунок збільшення податків, сприяння розвитку підприємництва, збільшення пенсійного віку і скорочення рівня безробіття;
- скорочення витаткової частини бюджету: скорочення витрат на фінансування управлінських структур, залучення іноземних інвестицій, створення жорсткого контролю за виплатою державних коштів [3];
- здійснення внутрішніх і зовнішніх позик шляхом укладення з резидентами і нерезидентами України угод про позику та випуск державних цінних паперів;
- вдосконалення контролю за використанням коштів та виконанням законодавства.

Отже, за відсутності реального економічного зростання або при стійкій спадній динаміці економіки відносна величина дефіциту бюджету необмежено збільшуватиметься, тому, зрештою, здійснювати обслуговування державного боргу й фінансування бюджетного дефіциту стане практично неможливо. З метою збалансування Державного бюджету України центральні органи виконавчої влади зобов'язані формувати свою бюджетну політику таким чином, щоб з одного боку - збільшити доходи бюджету, а з іншого - скоротити державні витрати. Правильно визначений напрям подолання дефіциту базується на детальному аналізі ситуації в економіці країни.

Література:

1. Державна статистика України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/fin/fin_ric/fin_u2003.html
2. Жигасв А.Ю. Роль державного боргу в ринковій економіці. *Гроші і кредит*. 2018. № 5. С.43-49.
3. Семено М. В. Дефіцит державного бюджету та шляхи його подолання. URL: <http://intkonf.org/semenom-v-defitsit-derzhavnogo-byudzhetu-ta-shlyahi-yogopodolannya/>
4. Янів Л. М., Зінченко О. А. Проблеми дефіциту державного бюджету України і шляхи їх розв'язання. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2018. №6. С. 12–14.

Буличов О.С., Охмак О.М.,
здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник: Білобровенко Т.В.,
к.е.н., доцент кафедри аудиту та економічного аналізу.
Університет державної фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Успішна діяльність підприємства починається з своєчасної трансформації фінансової звітності відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності. Цей вагомий процес забезпечить підприємству можливість зацікавлення до співпраці іноземних інвесторів та масштабування своєї діяльності. Тому що фінансова звітність за МСФЗ зробить відображення економічної картини стану підприємства для зовнішніх користувачів більш глибоким. Щоб правильно скласти звіти, безперечно, необхідно мати ефективну систему управління проведення внутрішнього аудиту.

На сьогодні залишається актуальною проблемою підприємств перевірка правильності, своєчасності та законності відображення прибутку у фінансовій звітності відповідно до МСФЗ.

Внутрішній аудит – це незалежна експертна діяльність суб'єкта господарювання спрямована на перевірку та оцінку його діяльності в інтересах керівництва [1, с. 159].

Аудит встановлює об'єктивну оцінку щодо достовірності, правдивості, об'єктивності, й законності відображення в бухгалтерському обліку доходів та фінансових результатів, що використовується власниками, акціонерами, кредиторами підприємства для прийняття ефективних управлінських рішень.

Мета проведення аудиту полягає в можливості аудитора глибоко проаналізувати фактичний стан підприємства, здійснити дослідження трансформації фінансової звітності, висловити свою думку стосовно організації обліку, визначити фінансовий результат, розкрити інформацію бухгалтерського обліку відповідно діючого законодавства та підвищити оцінку ефективності використання отриманого прибутку підприємства для забезпечення подальшої безперервності діяльності [1, с. 10].

Обравши за основу дослідження прибуток підприємств, основними завданнями аудиту є підтвердження правильності:

- визначення та відображення в бухгалтерському обліку фактичної виручки від реалізації продукції;
- розрахунку та відображення в бухгалтерському обліку собівартості реалізованої продукції;
- формування кінцевого фінансового результату;
- відображення прибутку підприємства у фінансовій звітності в умовах її трансформації до міжнародних вимог.

Методика здійснення аудиту прибутку підприємства, включає в себе: виокремлення етапів проведення перевірки, розробку моделей робочих документів аудитора.

Для отримання правдивих даних аудиту аудитору потрібні документи: прибутковий касовий ордер; виписка банку; рахунок-фактура; товарно-транспортна накладна; облікові регістри (Журнал 6, рахунок 701 "Доходи від реалізації готової продукції", 702 "Доходи від реалізації товарів").

На першому етапі аудитор розробляє анкета вивчення середовища контролю, анкета вивчення системи бухгалтерського обліку, анкета процедур внутрішнього контролю. Після здійснення анкетування, аудитор розробляє загальний план аудиту доходів від реалізації продукції (табл. 1).

План аудиту включає в себе основні етапи проведення, які повинен виконати аудитор: підготовчий, основний, підсумковий.

Таблиця 1

План аудиту доходів від реалізації продукції

№	Етапи	Перелік процедур
1	Підготовчий	Обмін листами, укладання договору, ознайомлення з діяльністю підприємства, оцінка системи внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку, визначення аудиторського ризику, суттєвості, планування аудиту доходів від реалізації доходів
2	Основний	Перевірка залишків реалізованої продукції на початок періоду. Перевірка правильності документального оформлення операцій з обліку реалізації продукції. Перевірка правильності відображення інформації про реалізовану продукцію, що складають собівартість. Перевірка співвідношення ціни реалізованої продукції з преїскурантною ціною. Перевірка правомірності та своєчасності включення доход від реалізації до собівартості продукції. Перевірка випадків відсутності документів реалізованої продукції. Перевірка правильності оцінки реалізації. Перевірка правильності бухгалтерського обліку продаж (кореспонденція рахунків, облікові реєстри). Перевірка відповідності записів аналогічного і синтетичного обліку на рахунках реалізації записам в облікових реєстрах, Головній книзі, звітності.
3	Підсумковий	Здійснення процедур зі збором та обґрунтування отриманої інформації (підготовка аудиторського висновку та складання аудиторського звіту)

На другому етапі своєї роботи аудитор повинен розробити програму аудиту прибутку. Програма аудиту - це документ, що містить перелік завдань у визначеній послідовності їх виконання, за допомогою яких отримуються достатні та надійні аудиторські докази у відповідності до мети перевірки щодо відповідного клієнта [3, с. 55].

Для того, щоб правильно скласти програму аудиту прибутку аудитор повинен запланувати аудиторські процедури, які дозволять встановити правдиву істину щодо таких тверджень: доходи від реалізації продукції одержані у процесі звичайної діяльності підприємства; правильність відображення в обліку доходів; наявність первинних документів.

Під час аудиту прибутку необхідно звернути увагу на наступне: наявність суттєвих доходів минулих періодів, зміну (зменшення або збільшення) собівартості реалізованої продукції, яка має істотний вплив на формування доходів підприємства. [4, с. 65].

Щоб вирішити поставлені завдання аудиту прибутку, застосовуються робочі документи, які стануть обґрунтованими доказами якісного аудиту доходу від реалізації продукції.

Якщо при перевірці документів аудитор встановлює, що є помилки у відображенні сум доходів, то йому слід розширити межі вибіркового дослідження. Після чого, у аудиторському звіті аудитор показує достовірну інформацію про допущення помилки у обліку доходів та пропонує комплекс процедур, які допоможуть підприємству в майбутньому уникнути цих помилок.

Внутрішній аудит не може повністю замінити зовнішній аудит, проте відіграє важливу роль для зовнішнього аудиту, а саме виконує окремі процедури, які можуть бути використані для потреб зовнішнього аудиту. Тобто, якщо зовнішнього аудитора влаштовують контрольні процедури, що виконуються внутрішнім аудитором, він їх повторно не проводить, а лише здійснює їх оцінку і перевірку, про що обов'язково зазначає у своїх робочих документах та підсумковій аудиторській документації, а це дає змогу підприємствам економити суттєві суми коштів на послугах зовнішніх аудиторів.

Отже, у підсумку визначення прихованих проблем обліку, не дотримання нормативної бази або інші порушення здійснені під час трансформації фінансової звітності забезпечить планове проведення зовнішнього аудиту прибутку. Аудитор сфокусує увагу власника підприємства на проблемних ділянках, вирішення яких, в подальшому, призведе до запобігання здійснення аналогічних ситуацій, забезпечить ефективний бухгалтерський облік в цілому та сприятиме збільшенню прибутковості підприємства.

Література:

1. Бескоста Г.М. Аудит: Конспект лекції / Г.М. Бескоста. – Запоріжжя, 2012. – 85 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Аудит: стан і тенденції розвитку в Україні та світі: монографія / Ф.Ф. Бутинець, Н.І. Петренко. – Житомир: ЖДТУ, 2003. – 408 с.
3. Макаренко А.П. Теорія і практика документування в обліку і аудиті: навч.метод. посібник Ч. 2 / А.П. Макаренко, О.М. Панченко, Л.В. Таратута, Т.О. Меліхова, Л.А. Птіцина; ЗДА. – Запоріжжя: ЗДА, 2011. – 127 с.
4. Макаренко А.П. Теоретико-методичні основи та практичні підходи до вдосконалення аудиту лізингових операцій / А.П. Макаренко, Т.О. Меліхова // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії, 2016. – № 6. – С. 164–171.

Буличов О.С., Охмак О.М.,
здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник: Міщенко Т.М.,
к.е.н., доцент кафедри аудиту та економічного аналізу.

Університет державної фіскальної служби України

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Однією із функцій управління господарською діяльністю підприємства є внутрішньогосподарський контроль. Головним завданням якого є надання інформації про діяльність підприємства для прийняття ефективних управлінських рішень, що можливе лише за раціональної його організації.

Облік праці та заробітної плати є одним з головних об'єктів бухгалтерського обліку, він є досить трудомістким і потребує особливої уваги та контролю. Наразі у ринкових умовах господарювання жодне підприємство не може обійтися без ефективної системи внутрішньогосподарського контролю, однією з важливих та складних ділянок якої є перевірка розрахунків з оплати праці.

Згідно Закону України «Про оплату праці» № 108/95-ВР від 24.03.1995 р., заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [1]. Оплата праці на підприємстві є однією з найбільш гострих проблем, а тому допущення найменшої помилки при бухгалтерських розрахунках неможливе і потребує удосконаленого контролю, саме тому ця проблема є актуальною і досі.

Метою внутрішньогосподарського контролю з розрахунків з оплати праці є перевірка правильності відображення в системі бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності підприємства інформації про розрахунки з оплати праці, а також про реальність сум заборгованостей, які існують в бухгалтерському обліку на дату проведення перевірки [4].

Об'єктами внутрішньогосподарського контролю за розрахунками з оплати праці є стан бухгалтерського обліку та звітності за операціями з обліку заробітної плати, стан роботи з кадрами, використання фонду робочого часу та дотримання штатної й трудової організації підприємства [2].

Внутрішньогосподарський контроль має таку головну особливість, яка полягає в тому, що він проводиться працівниками підприємства, яке контролюється. Працівники бухгалтерської служби та управлінський персонал підприємства виконують згідно зі своїми посадовими інструкціями попередній, поточний та наступний контроль.

На першій стадії визначається мета та завдання внутрішньогосподарського контролю за операціями з обліку оплати праці, встановлюються джерела інформації для перевірки, об'єкти контролю та обираються методичні прийоми тощо. На другій стадії здійснюється: дослідження господарських операцій; обстеження розпорядчих документів; інвентаризація розрахунків з працівниками щодо виплат; перевірка первинних документів, облікових реєстрів та фінансової звітності тощо). На третій стадії проводиться

аналіз і оцінка виявлених відхилень та їх вплив на господарську діяльність підприємства, розробляються заходи щодо усунення виявлених помилок та уникнення їх в майбутньому [3].

Під час контролю суб'єкт внутрішньогосподарського контролю перевіряє такі документи: особові картки; штатний розпис; таблиць обліку використання робочого часу; наряди на виконання робіт; відомості виробітку продукції; колективний договір; листок обліку простоїв; відомості виходу продукції; розрахунково-платіжні відомості; довідки та розрахунки для нарахування виплат працівникам; накази (розпорядження) про прийняття, звільнення, переведення на іншу роботу; про надання відпустки та інші.

Після відстеження нарахованої заробітної плати суб'єкт внутрішньогосподарського контролю перевіряють правильність проведених утримань із неї. Станом на 20 листопада 2020 року встановлені такі обов'язкові утримання із заробітної плати:

- податок на доходи фізичних осіб складає 18 %;
- військовий збір складає 1,5 %.

А також обов'язкове нарахування на заробітну платку у вигляді ЄСВ, який складає 22%.

За даними перевірки інформація щодо виявлених порушень та відхилення щодо її достовірності розрахунків з оплати праці узагальнюється у звіті контролера про результати внутрішньогосподарського контролю, або доповідній записці. За результатами перевірки керівництво підприємства приймає рішення щодо усунення порушень і відхилень стосовно способу та строків виправлення помилок, порядку внесення змін до облікової політики та способу покарання винних осіб [4].

В підсумку можемо сказати, що важливим об'єктом внутрішньогосподарського контролю на підприємстві є саме контроль розрахунків з оплати праці. Належним чином організований контроль дозволить виявляти та усунути проблеми, а також забезпечить умови недопущення їх у майбутньому. А можливість аналізувати результати праці, значно спричинити зростання її продуктивності й зміцненню трудової дисципліни і дозволить оперативно вносити корективи в обов'язки кожного з працівників грамотна організація дієвого контролю за використанням коштів на оплату праці.

Література:

1. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 19.11.2020).
2. Гамова О. В., Козачок І. А. Внутрішній контроль заробітної плати на підприємстві. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 2. URL: <http://www.investplan.com.ua/> (дата звернення: 19.11.2020).
3. Гончар Л. В., Рубан А. Є. Організація внутрішньогосподарського контролю операцій з оплати праці та шляхи його удосконалення. Економічні науки. Вісник ЖДТУ. № 3(53). URL: <http://ven.ztu.edu.ua/> (дата звернення: 19.11.2020).
4. Ходаківська Л. О. Внутрішньогосподарський контроль розрахунків з оплати праці. Економіка і суспільство. 2018. № 17. URL: <http://economyandsociety.in.ua/> (дата звернення: 19.11.2020).

*Буличов О.С., Охмак О.М.,
здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник: Панасюк О.В.,
к.е.н., доцент кафедри аудиту та економічного аналізу
Університет державної фіскальної служби України*

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ У ТОРГОВЕЛЬНИХ ФІРМ

Найбільшу частку у загальній сумі витрат обороту торговельних компаній займає саме стаття витрат на оплату праці. Тому вирішальною характеристикою для зниження загального рівня витрат обігу є економія цих витрат. Переважно саме від ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві залежить рівень витрат на оплату праці.

Аналіз витрат на оплату праці є також складовою аналізу виконання плану з праці. Тому досліджувати витрати необхідно з аналізом виконання плану з праці і впливу факторів праці на товарооборот. Більшість витрат на оплату праці в торгівлі є змінними. Тому їх аналізують за рівнем відсотків до товарообороту.

Аналіз витрат на оплату праці варто проводити в шість етапів, а саме:

Перший етап аналізу витрат на оплату праці персоналу, що забезпечує збут товарів, починають з порівняння їх фактичного рівня за звітний період з плановим і базисним показниками, виявлення економії чи перевитрат за цією статтею.

На другому етапі аналізу дають оцінку ефективності використання коштів на оплату праці, перевіряють відповідність витрат результатам діяльності. Для цього необхідно розрахувати розмір товарообороту, доходів, валового, операційного і чистого прибутку, що припадає на одну гривню витрат на заробітну плату, і вивчити динаміку цих показників за низку періодів. Зростання цих показників у динаміці може свідчити про підвищення ефективності витрачання коштів на оплату праці за умови, що показники трудомісткості товарообороту суттєво не знизились.

Третій етап аналітичної роботи передбачає проведення розрахунку впливу факторів на зміну фонду заробітної плати персоналу, що забезпечує збут товарів. На суму цього фонду впливають такі основні фактори як зміна чисельності працівників та середньої заробітної плати одного працівника. Ця залежність характеризується такою формулою:

$$\Phi = \Psi * 3, \quad (1)$$

де Φ – фонд основної й додаткової заробітної плати, що відображається в складі витрат обігу; Ψ – середньоспівкова чисельність працівників; 3 – середня заробітна плата одного працівника.

Однак розрахунки впливу факторів на фонд заробітної плати за цією формулою не характеризують якості використання фонду заробітної плати, оскільки при цьому не враховуються зміни обсягу товарообороту і рівня продуктивності праці. Тому для кількісної оцінки впливу факторів на цей фонд потрібно використовувати таку розширену формулу:

$$\Phi = \frac{O}{\Pi}, \quad (2)$$

У цій формулі середньоспівкова чисельність працівників показана як обсяг товарообороту (O), поділений на середній виробіток одного працівника торгівлі (Π).

На четвертому етапі аналізують витрати на оплату праці за основними їх видами і елементами як загалом, так і за категоріями персоналу. Для цього дають оцінку виконання плану витрат на оплату праці, який складають самі торговельні фірми.

В окремій аналітичній таблиці по кожному виду витрат на заробітну плату розраховують абсолютну й відносну економію чи перевитрати, а також виявляють зміни в рівнях і структурі витрачання коштів порівняно з планом і базисним періодом [2, с. 102].

Дані аналітичного обліку розрахунків з персоналом дозволяють аналізувати витрати на оплату праці за видами витрат по підприємству і за категоріями спискового персоналу. З цього ми побачимо за якими категоріями персоналу й елементами витрат досягнута економія чи допущено перевитрати.

На п'ятому етапі аналізують витрати на оплату праці колективів кожного магазину і інших структурних підрозділів торговельного підприємства. Виявляють конкретні причини перевитрачання коштів на заробітну плату в кожному із підрозділів, де це було допущено.[1, с. 239]. Для цього розраховують індекс рівня зарплатомісткості для кожної торговельної одиниці за такою формулою:

$$I_{P_3} = I_3 * I_{\Pi}, \quad (3)$$

де I_{P_3} – індекс зарплатомісткості товарообороту; I_3 – індекс середньої заробітної плати; I_{Π} – індекс продуктивності праці.

При більшому зростанні I_{Π} за I_3 , то $I_{P_3} < 1$, якщо навпаки, то $I_{P_3} > 1$. Це дасть змогу виявити негативні тенденції магазинів у витратах коштів на оплату праці.

Для розрахунку впливу факторів на витрати з оплати праці в окремих магазинах доцільно використати таку факторну модель:

$$\Phi = \Psi * D * \Pi * P_3, \quad (4)$$

де Φ – фонд основної і додаткової заробітної плати; Ψ – середньоспівкова чисельність працівників магазину; D – кількість днів, відпрацьованих в середньому одним працівником; Π – продуктивність праці (товарооборот на одного працівника магазину за день); P_3 – зарплатомісткість гривні товарообороту.

Розрахунок впливу цих факторів проводиться способом ланцюгових підстановок. Він дозволяє глибше розкрити причини негативних тенденцій у витрачанні коштів на оплату праці в окремих магазинах.

На шостому етапі дають оцінку резервів економії витрат на оплату праці й намічають заходи, спрямовані на їх мобілізацію. Щоб ця оцінка була конкретною, її дають по кожному магазину чи іншій одиниці торговельної мережі. З врахуванням виявлених резервів по кожному з розглянутих та інших напрямів обґрунтовують конкретну систему оперативних заходів, спрямованих на економію витрат на оплату праці колективів магазинів і інших структурних підрозділів підприємств торгівлі [3, с. 44].

Похідними від витрат на оплату праці є відрахування на соціальні заходи, які виділені в окремій статті витрат обігу. При цьому перевіряють правильність визначення базисних показників для нарахувань і відповідність ставок відрахувань на соціальні заходи чинному законодавству. Оцінка цих витрат дається за зміною їх рівня у відсотках до обороту.

В підсумку, щоб провадити ефективну економічну діяльність підприємства та отримувати позитивний фінансовий результат, потрібно робити аналіз витрат на оплату праці в 6 етапів, це дасть змогу доцільно перерозподілити вагому частку загальних витрат підприємства, що в результаті призведе до економії власних оборотних активів та зростання показників продуктивності праці, що на довгостроковій перспективі збільшить конкурентоспроможність та стабільність підприємства на ринку.

Література:

1. Лиходєдова О. В. Витрати на персонал та їх оптимізація в умовах ринку. Торгівля і ринок. Збірник наукових праць. 2016. Вип. 30, Т. 1. С. 236 – 242.
2. Долинніна Т. Н. Оцінка ефективності використання фонду заробітної плати. Вісник соціально-економічних досліджень. 2018. № 23. С. 98 – 103.
3. Дороніна О.А. Напрями удосконалення системи оплати праці як складова кадрової політики підприємства. Вісник ДДФА: Економічні науки. 2010. № 2. С. 41 – 46.

*Горбунова А.О.,
студентка 2-го курсу, групи УВ-91мп,
Голюк В.Я.,
к.е.н., доцентка кафедри менеджменту
НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»*

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні організації борються з проблемами кадрового забезпечення, що виникають внаслідок зростання ролі інтелектуальної праці, нестачі якісної робочої сили, значної конкуренції на ринку роботодавців тощо. Однак, незважаючи на критичну потребу в ефективній кадровій політиці, значна кількість керівників організацій продовжують нехтувати основними правилами формування ефективного кадрового складу підприємства. Вирішення цих проблем вимагає детальнішого дослідження впливу кадрового забезпечення на ефективність діяльності підприємства.

Управління персоналом є дуже важливим елементом управління будь-якого підприємства, адже персонал - це людський ресурс, завдяки якому створюються і реалізуються безліч ідей, проєктів, інновацій, технологій, тощо [1]. Кадрове забезпечення загалом визначається як процес залучення, відбору та утримання компетентних працівників для досягнення організацією цілей діяльності.

Характер роботи у сучасному світі створює багато труднощів для кадрового забезпечення організації. Наприклад, значний попит на інтелектуальну працю спричиняє вищий рівень вимог до компетенції співробітників; при цьому широкомасштабні демографічні, трудові, соціальні та культурні зміни, що відбуваються все швидше, стають причиною постійних змін на ринку праці.

Сучасний стан світової економіки, що став результатом структурних змін в організації та управлінні підприємствами у минулому, наразі суттєво впливає на трансформацію функції управління персоналом – нова стратегія передбачає управління персоналом, в пріоритеті якого – знання, вміння та компетентність працівників підприємства. Наразі має місце кардинальна зміна у сприйнятті людських ресурсів як таких. У сучасній економіці все розглядається через призму цінності, виробленої для компанії, серед якої найбільшу роль відіграють саме знання та компетенції працівників.

Ринковий успіх компанії визначається шляхом унікальної конфігурації наявних ресурсів – матеріальних і нематеріальних – у поєднанні з людськими ресурсами, як головного чинника, оскільки саме працівники в організації створюють унікальність та неповторність товарів чи послуг. На сучасному етапі розвитку економіки дедалі більшого значення набуває ефективне кадрове забезпечення. Адже саме людські ресурси, які дозволяють організації здобувати знання та швидко й ефективно реагувати на зміни обставин є стратегічним конкурентним активом підприємства, що дозволяє перемогти в конкурентній боротьбі та захопленні гарного становища на ринку. Це визначає важливість розробки та імплементації концепції стратегічного управління кадровим потенціалом підприємств з великою кількістю персоналу.

Стратегічне управління людськими ресурсами зараз визнається один з найважливіших факторів, що дозволяє компанії відповідати мінливим економічним умовам у навколишньому середовищі та оперативно пристосовуватися до змін в очікуваннях працівників. Стратегічне управління персоналом в рамках кадрової політики передбачає наявність рішень, що управляють діяльністю менеджерів у сфері персоналу в довгостроковій перспективі та мають важливе значення для досягнення цілей компанії. Крім того, вони підтримують діяльність компанії, орієнтовану на підвищення конкурентоспроможності та здобуття конкурентних переваг. У стратегічному підході до управління персоналом акцент робиться на:

1. Трактуванні працівників як активів (основного капіталу) компанії;
2. Враховуванні впливу навколишнього середовища, зокрема конкуренції на ринку праці.
3. Діловій активності у довгостроковій перспективі;
4. Зв'язку із загальною стратегією компанії, а також її структурою та корпоративною культурою (цінностями);
5. Розгляді всього складу працівників у цілому, а не лише керівників та топ-менеджерів;
6. Зміні та розвиток, як найважливіші концептуальні категорії та явища.

Формулювання стратегії та кадрової політики має стати невід'ємною частиною формулювання загальної корпоративної стратегії розвитку сучасного бізнесу. Принципова роль сучасної стратегії управління персоналом полягає у визначенні компетенцій та навичок, які потрібні компанії для набуття сильної і стабільної конкурентної позиції на ринку. Стратегічний підхід до кадрової політики повинен зосереджуватися на двох площинах. Перше і найголовніше – працівників слід розглядати не як витрату чи навіть ресурс, а як капітал організації. По-друге, стратегія компанії у галузі кадрової політики також повинна бути пов'язана із завданнями, що впливають із загальної стратегії та цілей розвитку.

Розробка послідовної та узгодженої кадрової політики – запорука ефективного використання потенціалу компанії, носіями якого є її працівники. Діяльність HR-відділу повинна бути зосереджена на розвитку персоналу, програма якого повинна враховувати індивідуальні схильності працівників та сприяти їх повній відданості спільним цілям.

Література:

1. Ковальчук С.Є. Голюк В.Я. Особливості управління персоналом торговельного підприємства. Збірник наукових праць молодих вчених «Актуальні проблеми економіки і управління» Факультету менеджменту та маркетингу НТУУ «КПІ». 2018. №12. URL: <http://ape.fimm.kpi.ua/article/view/130943>

*Городецька А.Є.,
студентка*

*Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
Керівник: Булат Г.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування*

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Актуальність дослідження. Питання організації бухгалтерського обліку є актуальним для підприємств будь-якої форми власності та розмірів. Проте актуальність дослідження проблемних організацій обліку на малих формах господарювання обумовлено специфічними особливостями у застосуванні методів та прийомів бухгалтерського обліку.

Становлення і розвиток в Україні ринкової інфраструктури докорінно змінюють економічне, інформаційне і правове середовище функціонування підприємств, сутність їхньої діяльності. В останні роки в практиці українського бухгалтерського обліку відбуваються досить серйозні зміни, пов'язані з перебудовою всієї національної облікової системи і приведенням її до вимог міжнародних стандартів обліку.

Аналіз наукових досліджень. Дослідженню теоретичних та практичних аспектів організації бухгалтерського обліку присвячені праці багатьох вчених, зокрема таких як: Б.Засадний, М.Кобзева, І.М. Жук, С. С. Голов та ін. Однак у зв'язку зі змінами, що відбуваються на законодавчому рівні у сфері бухгалтерського та податкового обліку суб'єктів малого підприємства, постійно наявне коло принципово важливих питань організації обліку, що вимагають удосконалення наукових підходів до обґрунтування та оперативного уточнення.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні малі підприємства в Україні у своїй загальній масі суб'єктів підприємницької діяльності займають провідне місце, а їх кількість постійно безупинно збільшується.

Під малим українським підприємством розуміється організація, суб'єкти підприємницької діяльності, які є: фізичні особи-підприємці, а також юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, середня чисельність працівників за звітний період (календарний рік) у яких не перевищує 50 осіб, а річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 млн. євро (за середньорічним курсом Національного банку України) [1].

Хоча в деяких галузях малим підприємством вважається фірма з чисельністю менше 100 співробітників, іноді організацію з персоналом менше 250 працівників вважають малим підприємством [7].

Однією з особливостей складання фінансової звітності для даних підприємств, є те що було запропоновано більш спрощений механізм організації бухгалтерського обліку, а саме – надано право ведення спрощеного обліку доходів і витрат для складання фінансової звітності. Просту форму обліку застосовують малі підприємства з незначним документооборотом, які здійснюють діяльність з виконання нематеріаломістких робіт і послуг. Ця форма передбачає використання одного реєстру – Журналу обліку господарських операцій. Ведення Журналу не має суттєвих відмінностей порівняно з використанням Книги обліку господарських операцій. Спрощена форма бухгалтерського обліку застосовується малими підприємствами, якщо не виконуються умови для застосування простої форми бухгалтерського обліку (кількістю господарських операцій за місяць не більше 300) або за власним вибором суб'єкта господарювання [2].

Платники єдиного податку першої-другої груп та третьої групи, які не є платниками ПДВ, не здійснюють облік витрат та можуть не застосовувати подвійного запису. Також слід врахувати той факт, що у більшості випадків посади бухгалтера у фізичних осіб непередбачено, а самі підприємці зазвичай не мають бухгалтерської освіти та досвіду. Тож у групуванні та систематизації даних щодо здійснених господарських операцій у окремих облікових реєстрах з подальшим занесенням до Книги обліку доходів потреби немає.

Перед проведенням аналізу фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва – юридичної особи пропонуємо здійснити її перевірку на предмет повноти та достовірності відображення в обліку господарських операцій. Слід відслідковувати весь цикл бухгалтерського обліку: від здійснення операції до складання фінансової звітності. При цьому вивчаються наступні важливі моменти: відображення господарських операцій у первинних документах; аналіз операції, її визнання та оцінка відповідно до вимог П(С)БО, а також

відображення у реєстрах бухгалтерського обліку; внесення записів за результатами інвентаризації щодо активів та зобов'язань до реєстрів; перенесення даних, закриття рахунків доходів та витрат; складання оборотно-сальдового балансу; складання фінансової звітності (Баланс, Звіт про фінансові результати).

Також, потрібно зазначити, що чинні міжнародні стандарти не призначені для застосування підприємствами малого та середнього бізнесу, що значно звужує сферу їх розповсюдження. МСФЗ не прийнятні для використання середніми, а тим паче малими підприємствами через високі порівняно з доходами та оборотами підприємств витрати на складання комплексу звітності за вимогами міжнародних стандартів. Тому для обліку малих та середніх підприємств був створений окремий стандарт МСФЗ для МСК (IFRS for SMEs) – самостійний стандарт обсягом понад 200 сторінок, що не має номера, оскільки становить виклад окремих вимог повного комплексу МСФЗ. Малі та середні компанії (МСК) визначаються Стандартом як компанії, які публічно не звітують, тобто не публікують в обов'язковому порядку свою бухгалтерську звітність, але при цьому випускають фінансову звітність для зовнішніх користувачів.

На додаток, нагадаємо, що основною метою складання та подання фінансової звітності, відповідно до п. 1, ст. 3 Закону України № 996–xIV [3], є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Проте, оскільки відповідно до концептуальних основ бухгалтерського обліку, основна мета фінансової звітності загального призначення – «надання фінансової інформації про суб'єкт господарювання, що звітує, яка є корисною для нинішніх та потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів у прийнятті рішень про надання ресурсів цьому суб'єктові господарювання, а саме інформація про придбання, продаж або утримування інструментів власного капіталу та боргових інструментів, а також надання або погашення позик та інших форм кредитів» [6], доцільним та достатнім з 01 січня 2018 р., відповідно до розд. і п. 3 закону № 2164–VIII [4], стане надання необхідної інформації тільки про фінансовий стан та результати діяльності підприємства без приділення уваги до руху його грошових коштів.

Загалом, вітчизняні науковці Б.Засадний, М. Кобзева, досліджуючи проблеми організації обліку на підприємствах малого бізнесу, виділяють такі головні проблеми [5, С.44]:

- неповнота, неоднозначність і суперечливість чинної нормативно-правової бази, невизначеність податкового законодавства щодо малого бізнесу як специфічного сектору економіки;
- значні адміністративні бар'єри (реєстрація, ліцензування, сертифікація);
- складна система обліку та звітності;
- складність застосування окремих П(С)БО та формування облікової політики малого підприємства;
- слабка підтримка системи фінансування й кредитування малого бізнесу;
- відсутність чіткої системи в організації фінансово-економічного співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями щодо залучення інвестицій, кредитів, грантів, міжнародної технічної допомоги для розвитку малого підприємництва тощо.

Отже, малі підприємства організовують свій бухгалтерський облік за спрощеною формою, яка має певні особливості складання та подання звітності. Ми також виокремили низку недоліків в організації обліку суб'єктів малого підприємництва створюють значні перешкоди у прийнятті більш гнучких й оперативних рішень менеджментом підприємства, дотриманні податкової дисципліни, реєстрації фактів господарської діяльності, складанні достовірної фінансової звітності.

Література:

1. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/436-15>
2. Діяльність суб'єктів малого підприємництва. Статистичний збірник за ред. І.М. Жук, Державна служба статистики України, К.: 2011. 203 с.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 № 996–xIV, зі змінами та доп. станом на 13.04.2016и№ 2019–VII URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо вдосконалення деяких положень: Закон України від 05.10.17 № 2164–VIII URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2164-vii>.
5. Засадний Б.Організаційні аспекти обліку на малих підприємствах. ВІСНИК Київського національного університету ім.Т.Г. Шевченка, 2011. № 130. С.42–44.
6. Концептуальна основа фінансової звітності / рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСбб). URL: http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_009.
7. Про облікову політику: Лист Міністерства фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua.

*Дубініна С.Д.,
студентка кафедри фінансів банківської справи та страхування
Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*

НАЦІОНАЛЬНА ТРАНСПОРТНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ 2030: ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОГО СЕКТОРУ ТА ГЛОБАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЕКТИ

Транспорт є одним з основних елементів економіки держави. Транспортна система України експлуатує розгалужену залізничну мережу, розвинену мережу доріг, морських портів та річкових терміналів, аеропортів та широку мережу авіаційних сполучень, маршрутів громадського пасажирського транспорту, автовокзалів та вантажних митних терміналів. Отже, задоволення потреб громадян щодо надання необхідних транспортних послуг та розвитку бізнесу є пріоритетним.

Так, 13 басейнів Азову та Чорного моря, а також дельта Дунаю діють 13 морських портів, а їх загальна вантажопідйомність становить приблизно 230 млн. Тонн на рік. 1569,4 км судноплавних водних шляхів простягаються на всю територію держави. Існує розвинена мережа поромних сполучень та морських контейнерних ліній, що забезпечує зв'язок України з країнами-партнерами в Чорноморському регіоні. Довжина національної мережі автомобільних доріг - 163 033 км. Залізнична мережа України є однією з найбільших у Європі, вона простягається на 20 951,8 км, 9 926,4 км з яких (47,4%) електрифіковано. Україна є транзитним транспортним "мостом", який з'єднує європейські країни з Азією та Америкою. Повітряним транзитом через територію України, як правило, керує повітряний вузол «Бориспіль». Певна кількість міжнародних транспортних коридорів перетинає Україну: загальноєвропейські транспортні коридори III, V, VII, IX; коридори Організації співробітництва між залізницями (ОСЖД) 3,4, 5, 7, 8, 10; розширений TEN-T, а також частина Транспортного коридору Європа-Кавказ-Азія (TRACECA). У 2016 році транспорт, зберігання, розсилка та доставка послуг становили приблизно 6,7% ВВП та 6% від загальної кількості зайнятого населення. Багато галузей української економіки значною мірою залежать від транспортної системи: сільське господарство, металургія, вугільна промисловість, гірничодобувна промисловість, хімічна та харчова промисловість, будівництво, роздрібна торгівля, зв'язок та поштові послуги та оборона.

Сучасний стан транспортної галузі не повністю відповідає вимогам до ефективних транспортних послуг; для впровадження обраного Україною курсу на європейську інтеграцію та інтеграції національної транспортної системи в європейську мережу, включаючи Трансєвропейську транспортну мережу TEN-T. Необхідно посилити ефективність та конкурентоспроможність транспортного сектору, вдосконалити правові механізми державно-приватного партнерство, участь у транспортному розвитку щодо відповідних специфікацій, посилити співпрацю між державним та приватним секторами економіки, а також між державними органами та органами місцевого самоврядування, здійснити необхідні реформи, включаючи децентралізацію, зокрема, через скоординовані державні політичні ініціативи.

На даний момент необхідно запровадити нові принципи формування та координації державної політики в галузі транспорту та створити умови для забезпечення контролю якості функцій, що виконуються відповідними органами виконавчої влади. Посилення співпраці між державним та приватним секторами, органами державної влади та органами місцевого самоврядування, запровадження децентралізації, особливо через скоординовані ініціативи державної політики, може забезпечити міцну основу для сталого розвитку транспортної галузі в Україні та створення вільного та конкурентоспроможного ринку транспортних послуг відповідно до законодавства ЄС.

Транспортна галузь України має низький рівень розвитку транспортно-логістичних технологій та мультимодальних перевантажувальних потужностей, що знижує її конкурентоспроможність та накладає обмеження на розподіл української продукції на світовий транспортний ринок. Відповідно до рейтингу конкурентоспроможності, Україна посідає 85 місце у світі та 66 місце за логістичною ефективністю. На жаль, жоден з українських портів не входить до 100 найбільших контейнерних портів у світі. Мультимодальні та інтермодальні перевезення вантажів в Україні складають лише 0,5% транспортного ринку. За цим показником Україна відстала далеко від держав ЄС та інших розвинених країн світу. Транспортна система України межує з Транс'європейською транспортною мережею TEN-T, але вона все ще не може бути повністю підключена через

низький рівень сумісності та загальний технологічний недорозвиток. У транспортному секторі це відображається, зокрема, на зменшенні транзитного руху через Україну, кількості викликів портів в українських портах та неможливості надати високоякісні послуги в експортних перевезеннях, що в свою чергу негативно впливає на конкурентоспроможність та ефективність економіки країни.

Існує диспропорція у розрізі видів транспортних послуг на транспортному ринку. Через низький попит на платоспроможність, недостатню лібералізацію та конкурентоспроможність повітряний транспорт перевозить майже в 245 разів менше пасажирів, ніж автомобільний транспорт, тоді як залізничний транспорт перевозить приблизно в 800 разів більше пасажирів, ніж річковий або морський транспорт. Для максимального використання транспортного потенціалу України, зокрема як транзитної країни, необхідно створити орієнтовану на клієнта систему надання транспортних послуг та забезпечити ефективну організацію роботи транспортного комплексу, а також отримати синергетичний ефект від ефективного поєднання наявного потенціалу та можливостей усіх транспортних засобів на основі партнерських відносин та добросовісної конкуренції.

Сьогодні між країнами існує гостра конкуренція за лідерство на ринку транспортних послуг, де швидкість, безпека та ефективність транспорту, які безпосередньо залежать від широкого використання інновацій та високих технологій, забезпечують конкурентні переваги. Рівень інноваційних транспортних технологій відображає та підвищує конкурентоспроможність держави.

Сучасний розвиток транспортного комплексу "Українтіан" повинен не лише враховувати необхідність адаптації до європейських стандартів, специфікацій, принципів управління тощо, але також враховувати той факт, що інновації та технології мають вирішальне значення для нового та більш ефективного проектування моделі щодо управління розвитком українського транспортного комплексу.

Одночасно на залізницях України встановлені такі стандарти вантажного транспорту з точки зору швидкості доставки вантажів: до 400 кілометрів на день, що менше 17 км / год, тоді як норма для вантажів знаходиться в межах 8-14 км / год. Відсутність стійкого фінансування розвитку транспортного сектору протягом останніх десятиліть та недостатнє технічне обслуговування об'єктів інфраструктури, спричинених масштабним надмірним використанням транспортної інфраструктури.

Очікується, що більшу частину інвестиційних фондів для поліпшення інфраструктури забезпечуватимуть зовнішні джерела, переважно від міжнародних фінансових установ, приватних інвесторів та проектів державно-приватного партнерства. Залучення інвестиційних коштів з цих джерел до інноваційних транспортних проектів є необхідною умовою розвитку не лише транспортного сектору, але й національної безпеки та конкурентоспроможності України. Саме створення сприятливого інвестиційного клімату, що є головною метою державного управління та регулювання, забезпечується достатньою правовою базою.

Література:

1. Official website of the information resource Logistics in Ukraine [Електронний ресурс]. – URL: <https://logistics-ukraine.com/>
2. Official website of the information resource Wikipedia [Електронний ресурс]. – URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/>

Зайка А.В.,

*здобувач вищої освіти третього курсу, спеціальності «Менеджмент»
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,*

Піхняк Т.А.,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ЙОГО РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ринкова трансформація національної економіки України відбувається суперечливо та непослідовно з низки причин. Однією з них є відсутність аналогів переходу до ринкових умов з такої стартової позиції, що є зараз в Україні та особливостей менталітету українців, який визначає суспільний розвиток країни. А це означає, що жоден світовий досвід, жодна з моделей ринкового реформування, жодна урядова

програма не може бути застосована в Україні, адже вона не буде реалізованою в повній мірі. В таких ситуаціях управлінські рішення повинні базуватися на точних економічних розрахунках, глибокому та всебічному економічному аналізі.

Економічний аналіз, беззаперечно, необхідний на усіх етапах підприємницької діяльності: від формування підприємства, до реалізації кожного етапу його функціонування. За його допомогою забезпечується кількісна і якісна оцінка усіх змін, що відбуваються на підприємстві, що дозволяє виявити причинно-наслідкові зв'язки між параметрами об'єкту діяльності, а також його прихований і глибинний характер [1]. Використовуючи елементи економічного аналізу, зокрема на практиці, є можливість дослідити тенденції розвитку процесів та явищ, що відбуваються на підприємстві, а також виокремити найкращі, найбільш ефективні варіанти управлінських рішень. За результатами проведеного аналізу кожний управлінець має змогу розкрити невикористані резерви і можливості, що дозволять покращити фінансові результати діяльності підприємств.

Ще однією важливою особливістю економічного аналізу є те, що він є об'єктивно необхідним елементом в управлінні підприємницькою діяльністю, адже за його допомогою пізнається суть господарських процесів, розкривається господарська ситуація, яка в даний момент має місце на підприємстві.

В системі економічної інформації підприємства підсистема економічного аналізу тісно пов'язана з іншими підсистемами і відіграє важливу роль у формуванні потоків прямих і зворотних зв'язків між ними. Ґрунтується на всіх видах облікової, звітної і планової інформації, а результати аналізу використовуються в підсистемі саме оперативного регулювання. На основі аналізу обґрунтовуються перспективні і поточні плани, а також приймаються рішення для оперативного регулювання діяльності підприємства. Головна увага економічного аналізу приділяється вивченню причин, які викликають негативні відхилення від планових показників або перешкоджають мобілізації наявних резервів [2].

Економічний аналіз не є безпосередньою функцією управління, однак аналітична діяльність відіграє важливу роль в оцінюванні і в опрацюванні тієї інформації, яка необхідна для керівника підприємства. Тому, аналітик забезпечує економічне обґрунтування проектів за якими приймаються управлінські рішення. Взаємозв'язок економічного аналізу із функціями управління представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Зв'язок економічного аналізу з функціями управління

Функція управління	Характеристика зв'язку
1	2
Планування Економічний аналіз	– За допомогою планування визначаються напрям і зміст діяльності підприємства, його структурних підрозділів та окремих працівників, чітка постановка яких впливає на проведення та результати проведеного аналізу. Аналіз попередніх планів безпосередньо пов'язаний з плануванням в майбутньому. У свою чергу планування не може здійснюватися без проведення аналізу зовнішнього середовища
Організація Економічний аналіз	– Організаційна структура підприємства як прояв організації на підприємстві постійно змінюється під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Постійним є аналіз та оцінювання діючих організаційних структур з метою їх удосконалення. У свою чергу результати економічного аналізу визначають порядок організації діяльності підприємства в майбутньому
Мотивація Економічний аналіз	– При застосуванні мотиваційних засобів слід чітко проаналізувати, чи доцільні вони для підвищення ефективності праці та всього виробничого процесу в цілому. Отримані результати економічного аналізу відображають картину діяльності підприємства та спонукають працівників до підвищення продуктивності праці
Контроль – Економічний аналіз	– Здійснення контролю неможливе без економічного аналізу використання ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових) підприємства за звітний період. Наступний аналіз проводиться, враховуючи здійснені контрольні дії в попередньому періоді
Координація Економічний аналіз	– Координація або регулювання робіт в тій чи іншій мірі передбачає використання форм і методів економічного аналізу, а також тісно пов'язана з оперативним аналізом зробленого. Чітко організована аналітична робота є одним з основним факторів, який впливає на ефективне виконання поставлених завдань такої функції управління як координація

Джерело: складено за [1]

Таким чином, осмислення і розуміння інформації кожним управлінцем досягається завдяки осмисленню економічного аналізу у системі управління підприємством, а також у результаті проведення аналізу розробляються і обґрунтовуються управлінські рішення.

Не можна не погодитися з професором Вечтомова І. І., що економічний аналіз є важливою функцією управління господарською діяльністю підприємств, оскільки він частково присутній в усіх функціях управління і без нього будь-яка з функцій управління не може ефективно діяти в управлінні підприємством [3].

Однак, переконанні, що на діяльність підприємства впливає ряд факторів, як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Вплив цих та інших факторів, а також оцінка кризових ситуацій, потребують розробки ефективних управлінських антикризових заходів, що забезпечать вихід підприємства з кризової зони, а також його стійкий економічний розвиток. Даний процес потребує проведення комплексного аналізу економічних показників, на основі яких приймається доцільне, правдиве та дієве управлінське рішення.

Таким чином, в ситуації, що сьогодні склалася в Україні, роль аналізу зростає, особливо в умовах виникнення кризових явищ на підприємстві, коли завдяки саме проведенню економічного аналізу вдається визначити негативні наслідки, причини та розробити і обґрунтувати можливі шляхи виходу із неї.

Література:

1. Сучасний економічний аналіз та його основні види. М. М. Шестерняк. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20(3). С. 158-162. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_20\(3\)_34](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_20(3)_34).
2. Економічний аналіз як метод визначення дійсного фінансового стану підприємства. О. О. Кандирал. Криміналістика і судова експертиза. 2019. Вип. 64. С. 763-771. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2019_64_75 (дата звернення 19.11.2020 р.)
3. Вечтомова І. І. Шляхи розвитку економічного аналізу в сучасних умовах. International scientific journal. 2016. № 7. С. 185-187.

Кириленко Н.О.,
студентка 4 курсу факультету фінансів та обліку,
Мисюк В.О.,
к.е.н, старший викладач кафедри фінансового аналізу та аудиту
Київського національного торговельно-економічного університету

ДЕЛОЙТ: СТРУКТУРА ПОСЛУГ

Економічний розвиток більшості країн світу базується на ринкових умовах господарювання, в яких важливе значення має створення і функціонування системи захисту інтересів власників та інформації щодо діяльності економічних суб'єктів, що надається зовнішнім користувачам. В системі захисту інтересів власників центральне місце займає аудиторська діяльність.

Deloitte Touche Tohmatsu Limited (далі - «Делойт») — одна з провідних організацій світу в галузі професійних послуг. Вона входить до «великої четвірки» аудиторських компаній. «Делойт» діє відповідно до швейцарського законодавства, а кожна з її національних фірм є окремою і незалежною юридичною особою. У фірмах - учасницях «Делойт» працює понад 334 тис. фахівців, що надають послуги в сфері аудиту, консалтингу, корпоративних фінансів, управління ризиками, оподаткування та інші послуги більш ніж в 150 країнах і територіях.

З кожним роком обсяг наданих послуг у розрізі різних напрямів діяльності змінюється. Тому ми вирішили проаналізувати як змінилася структура послуг, що надає компанія «Делойт».

У табл. 1 зображено дохід за напрямками діяльності за останні три фінансові роки компанії «Делойт». Найбільшу питому вагу серед послуг займають консалтинг та аудит.

Консалтинг допомагає клієнтам, надаючи послуги в таких сферах, як стратегія, аналітика, злиття та поглинання, клієнти та маркетинг, основні бізнес-операції, людський капітал та підприємницькі

технології та ефективність. Консалтинг - це найбільший бізнес «Делойт», який приніс понад 40% загального доходу в 2020 році.

Аудит надає традиційні бухгалтерські та аудиторські послуги організації, а також внутрішній аудит, IT-контроль і медіа та реклама. Протягом досліджуваного періоду питома вага аудиту зменшилася і в 2020 році вона становить 20,8% від всіх наданих послуг компанією.

Таблиця 1

Дохід «Делойт» за напрямками діяльності, млрд. дол. США

Напрямок діяльності	2018	2019	2020
Аудит	10,2	10,2	9,9
Консалтинг	16,5	18,7	19,8
Фінансовий консалтинг	3,6	3,8	3,8
Консультавання з питань ризиків	5,0	5,3	5,6
Податкові та юридичні послуги	7,9	8,3	8,7
<i>Загальний дохід за рік</i>	<i>43,2</i>	<i>46,2</i>	<i>47,6</i>

Джерело: складено автором.

Консультавання з питань ризиків надає пропозиції з управління корпоративними ризиками, інформаційної безпеки та конфіденційності, якості та цілісності даних, стратегічного ризику та ризику репутації, регуляторного ризику, проєктного ризику та кібер-ризиків, а також управління безперервністю та стійкістю бізнесу. У 2018 році консультавання з питань ризику зросло аж на 12% і продовжувало зростати протягом 2018-2020 років. Зараз такий вид послуг займає 11,76% від загального доходу компанії.

Податкові та юридичні послуги допомагають клієнтам збільшити їх чисту вартість активів, здійснити трансфертне ціноутворення та міжнародну податкову діяльність транснаціональних компаній, мінімізувати їх податкові зобов'язання, впровадити податкові комп'ютерні системи та надавати консультації щодо податкових наслідків різних бізнес-рішень. У 2019 році податкові та юридичні послуги зросли на 8,7%. У 2020 році цей вид послуг приніс «Делойт» 8,7 млрд. дол. США, що становить 18,28% загального доходу компанії.

Виходячи з нашого дослідження, можна зробити висновок, що компанія «Делойт» звертає більшу увагу і розвиває саме консалтингові послуги, бо консалтинг – один з найбільш затребуваних видів послуг аудиторських фірм. На другому місці – аудит з часткою 20,8% від загального доходу. Проте, це не означає, що попит на нього зменшується. Проаналізувавши структуру наданих послуг PwC та EY, бачимо, що ці компанії роблять ставку на аудит і супутні аудиторські послуги, відповідно позиціонуючи себе на ринку.

Отже, загальний обсяг послуг, що надають аудиторські компанії з кожним роком збільшується, що означає збільшення попиту на ринку. Це, в свою чергу, вказує на ріст економіки.

Література:

1. Офіційний сайт Deloitte Touche Tohmatsu Limited. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/About-Deloitte/about-deloitte-global-report-full-version-2020.pdf>

Клименко А.Г.,

здобувач ступеня магістра,

Університет державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Страховання життя – це універсальний інструмент для вирішення більшості соціальних проблем і задоволення потреб людей, шляхом надання тривалих гарантій щодо захисту їхніх економічних інтересів, пов'язаних із різною економічною діяльністю, при цьому зберігаючи певний рівень добробуту та здоров'я.

Процеси інтеграції національної економіки вимагають вивчення національного страхового ринку та розробки засобів для ефективного використання світового досвіду страхування життя для подальшого

розвитку цього послуга в Україні, яка гарантуватиме всебічні економічні реформи, стабільний розвиток національної економіки та подальшу її інтеграцію у світову економіку. Теперішня складна економічна ситуація не дає можливості в повній мірі задовольнити потреби громадян у відшкодуванні фінансових витрат при травматизмі (на виробництві або втрата працездатності у медичному обслуговуванні), вирішувати інші соціальні питання. Забезпечення, яке передбачене соціальними стандартами не є достатнім, щоб покрити існуючу фінансову уразливість [22].

Основною причиною стримування розвитку страхування життя України є недовіра населення стосовно страхових компаній. Ринок страхування України зазнав провалу державної системи соціального страхового забезпечення, масового банкрутства підприємств, а також гіперінфляції, яка з'їдає вкладені кошти людей.

За умов глобалізації них процесів, регулювання діяльності страхових посередників державою повинно передбачати наявність захисту всіх інтересів страхувальників, рівень зміцнення законодавчої бази, змога підтримувати вітчизняних посередників, і стимулювати їх розвиток [2].

На сучасному етапі функціонування ринку страхування життя України великі перспективи має страхування на дожиття. Реформування та нестабільність пенсійної системи України, підвищення пенсійного віку для чоловіків та жінок, «старіння нації» та збільшення кількості пенсіонерів, відсутність впевненості населення в надійності державного пенсійного страхування – саме ці причини змушують громадян частіше звертатися до страховиків для укладання договорів страхування рент та пенсій.

Варто зазначити, що страхування життя в Україні розвивається в доволі складних умовах, поверхнево їх можна описати як: затяжна економічна криза, воєнні дії на сході держави, реформаційні зміни пов'язані зі вступом до Європейського союзу. На відміну від країн Заходу, де страхування життя є розвинутим видом страхування, в Україні низький рівень попиту на страхові послуги в сфері страхування життя серед населення обумовлений рядом причин (рис. 3.1).

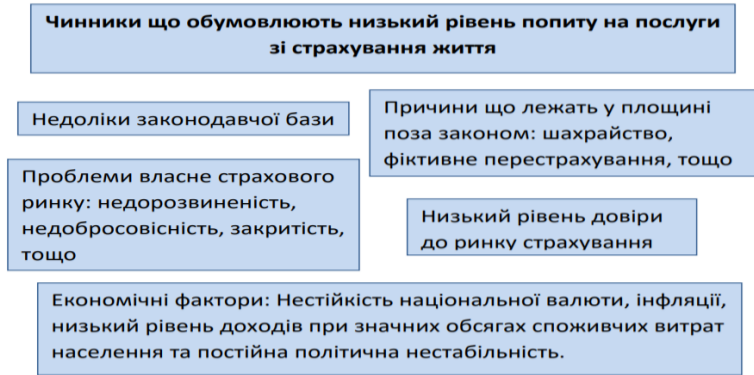

Рис. 3.1. Чинники що обумовлюють низький рівень попиту на послуги зі страхування життя

Джерело: [3].

Не звертаючи увагу на досить стрімкі темпи зростання кількісних показників, характеристики українського страхового ринку (функціональні та інституційні) – не відповідають тенденціям світових страхових ринків, а також реальним потребам національної економіки. Це і спричиняє значну затримку глобального процесу світової фінансової системи [1].

Перспективам розвитку страхового сектору потрібні зміни в системі підбору та підготовки персоналу для гравців на страховому ринку. Основні проблеми, що негативно впливають на розвиток ринку страхування в Україні, зображено на рис. 3.2.

Отже, негативними факторами, які гальмують розвиток страхового ринку загалом, та ринку страхування життя, зокрема, є наступні:

- відсутній досконалий захист прав споживачів послуг на страховому ринку;
- відсутні надійні фінансові інструменти для інвестицій;

- недостатньо розвинене довгострокове страхування життя, відсутнє правове регулювання страховиками сфери загальнообов'язкового медичного страхування;
- значна кількість малих СК з капіталізації, недостатній розвиток національного ринку перестраховування;
- використання страхового ринку компаніями для оптимізації оподаткування та відтоку коштів за кордон;
- не вистачає рівня персоналу та наукової підтримки на страховому ринку;
- дуже низький рівень культури страхування населення.

Західні експерти дають позитивну оцінку національному страховому ринку та перспективам його розвитку. Вони вважають, що ринок страхування життя України - один із найпривабливіших у Європі та має великий потенціал розвитку.

Страхування життя здатне розвиватися і далі, але для ефективного розвитку, перш за все, необхідно:

- покращити добробут громадян та стан державних фінансів;
- продумати розробку класичних видів довгострокового та накопичувального особистого страхування;
- освоїти нові види страхування життя та покращити якість страхових послуг;
- підвищити рівень капіталізації СК, їх фінансової стійкості, платоспроможності та конкурентоспроможності, привабливості інвестицій;
- розвинути сучасну інфраструктуру на ринку страхування життя;
- підвищити ефективність управління та маркетинговий аналіз сегментів;
- приділити більше уваги вдосконаленню страхуванню в регіонах;
- покращити якість підготовки та перепідготовки кадрів;
- покращити прозорість ринку, подбати про єдиної бази даних;
- збільшити довіру до страхових компаній [4].

Література:

1. Бойко Л.О. Сучасні тенденції розвитку страхування життя в Україні. URL: <http://dspace.onu.edu.ua/jspui/bitstream>.
2. Стан та перспективи розвитку ринку страхування в Україні. URL: http://www.economy.nayka-com.ua/pdf/10_2018/60.pdf
3. Пономарьова О. Б. Страхування життя в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Науковий погляд: економіка та управління. 2019. № 2. С. 57-65.
4. Орлова О.В. Організація та перспективи розвитку страхування життя в Україні. Вісник соціально-економічних досліджень. 2013. С. 384-390.

Матковська Д.А.,

студентка 4 курсу Факультету фінансів та обліку,

Мисюк В.О.,

*кандидат економічних наук, асистент кафедри фінансового аналізу та аудиту
Київського Національного торговельно-економічного університету*

СУТТЄВІСТЬ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ АУДИТУ

Суттєвість – одне із основоположних понять в аудиторській практиці, оскільки саме суттєвість супроводжує аудитора з моменту визначення виду, об'єму і строку здійснення аудиторських процедур і формування аудиторського висновку.

В ході проведення аудиторських перевірок організація не може і не повинна встановлювати достовірність фінансової звітності з абсолютною точністю. Саме в цьому випадку і використовується поняття суттєвість, тобто аудитор слід розглянути, наскільки знайдені ним спотворення можуть вплинути на фінансову звітність. Що саме є суттєвим аудитор оцінює самостійно, виходячи зі свого професійного судження. Так як ризик спотворення звітності є завжди, навіть якщо аудитор провів найретельнішу перевірку, в аудиторському висновку необхідно попередити про це користувачів звітності.

Визначення суттєвості є дуже важливим моментом проведення аудиту, так як його значення чинить серйозний вплив на складання аудиторського висновку. В міжнародній практиці суттєвість в аудиті регламентує МСА 320 «Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту» (ISA 320 Materiality in Planning and Performing an Audit International Auditing and Assurance Standards Board)[1].

Згідно МСА 320 Інформація є суттєвою, якщо її відсутність або спотворення може вплинути на економічні рішення, що приймаються користувачами на основі фінансової звітності. Мета Міжнародного стандарту аудиту (МСА 320) - встановлення норм і рекомендацій щодо концепції суттєвості і її взаємозв'язку з аудиторським ризиком[1].

Аудитор повинен розглянути ймовірність спотворень щодо невеликих величин, які в сукупності можуть мати значний вплив на фінансову звітність організації. Наприклад, якщо аудитор в певний місяць знаходить помилку в процедурі, то це можна розцінювати, як істотне спотворення, тільки в тому випадку, якщо дана помилка повторюється кожен місяць.

Коли аудитор розробляє план аудиту йому слід встановити прийнятний рівень суттєвості, для того щоб виявити суттєві викривлення (з кількісної точки зору). Проте, характер спотворення, тобто якість, так само необхідно брати до уваги. Прикладом якісного спотворення може бути, наприклад, невірний опис облікової політики, якщо це спотворення може ввести користувачів в оману[2].

Також в МСА 320 встановлено, що суттєвість, визначена на етапі планування, не обов'язково є граничним значенням, нижче якого спотворення будуть оцінюватися, як несуттєві. При деяких обставинах (Особливості виникнення або характер спотворень) аудитор може оцінювати спотворення як істотні, незважаючи на те, що вони нижче прийнятого рівня суттєвості.

Згідно МСА 320 аудитор повинен визначити істотність для звітності в цілому. Для цього існують критерії, тобто рекомендації з вибору даних показників. В залежності від обставин, такими критеріями можуть бути:

- загальні витрати;
- прибуток до оподаткування;
- вартість чистих активів;
- валовий прибуток;
- загальний акціонерний капітал;
- загальна виручка;

Наприклад, організація головним чином орієнтована на отримання прибутку, з цього випливає, що критерієм визначення суттєвості даного підприємства є прибуток до оподаткування. У разі якщо значення прибутку нестабільне, краще використовувати критерій - загальна виручка. Критерій суттєвості визначається не тільки для звітності в цілому, але і для статей бухгалтерського балансу окремо.

Досить проблемно визначити значення суттєвості при складанні звітності та аудиті груп, які готують консолідовану фінансову звітність. У даних умовах необхідно знайти поріг суттєвості як для групи в цілому, так і для її індивідуальних компонентів (спільних підприємств, дочірніх і асоційованих фірм)[3].

Необхідно ще раз відзначити, що в першу чергу при проведенні аудиторської перевірки важливо встановити суттєвість для звітності в цілому. Дана величина повинна бути основою для встановлення інших значень суттєвості, які будуть в подальшому використовуватися разом з ними при плануванні процедур і при інтерпретації результатів.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт аудиту 320 «Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту»
2. Новіченко Л. С. Актуальні питання визначення суттєвості в аудиті. Економіка та держава. 2020. № 6. С. 122–125.
3. Томчук О.В., Фабіяньська В.Ю. Концепція суттєвості в обліковій та аудиторській практиці. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики, 2018, № 6 С. 72 – 85.

Нечипоренко К.О.,
 здобувач вищої освіти, 3 курсу, факультету управління та економіки
 Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
 Науковий керівник: **Піхняк Т.А.,** к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
 фінансів, банківської справи та страхування

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний стан економіки України досить нестабільний, тому підприємствам варто залучати усі можливі ресурси для покриття наслідків, які викликає кризова ситуація. Запорукою стабільного стану та розвитку підприємства, в сучасних умовах, є правильна оцінка економічного потенціалу та його складових, особливо фінансового потенціалу. Важливою складовою ефективного управління потенціалом підприємства є його можливість у короткий термін відтворити активи, які необхідні для ефективного функціонування. Вкрай важливим є те, щоб усі ресурси підприємства були максимально задіяні у його роботі.

Фінансовий потенціал є складовою частиною економічного потенціалу, яка визначає подальші фінансові можливості підприємства. Це вартісна категорія, яка дозволяє виміряти в абсолютних обсягах та визначити у відносних показниках наявні фінансові активи економічних суб'єктів, змоделювати їх потенційні можливості до нарощування та реалізації у майбутньому.

Фінансовий потенціал можна розглянути як:

- складову частину економічного потенціалу, яка визначає подальші фінансові можливості організації;
- сукупність усіх наявних фінансових ресурсів підприємства та методів їх використання для забезпечення максимально можливого фінансового результату;
- можливості підприємства щодо залучення та ефективного управління фінансовими ресурсами;
- забезпечення досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства [1].

Умови виникнення фінансового потенціалу відображені на рис. 1.

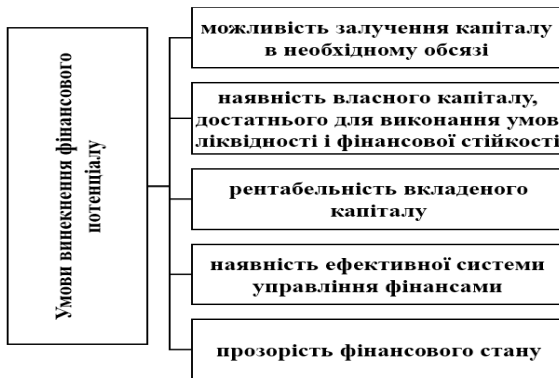

Рис. 1. Умови виникнення фінансового потенціалу

*Примітка. Складена авторами на основі джерела [2]

Так, основною метою управління фінансовим потенціалом є оптимізація фінансових потоків для максимального збільшення позитивного фінансового результату. Для цього підприємство повинно розробити і ефективно застосовувати відповідні стратегії фінансування.

У найбільш загальному вигляді під стратегією управління фінансовим потенціалом підприємства слід розуміти комплекс заходів з управління фінансовими ресурсами господарюючого суб'єкта з метою отримання економічної вигоди і забезпечення безперервного виробничого процесу [3, с.50].

Розглянемо основні структурні складові оцінювання фінансового потенціалу підприємства є :

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;

- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;

- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;

- визначення ефективності використання фінансових ресурсів [4, с.111].

Так, сучасний менеджмент поділяє цілі підприємства на дві групи: оперативні (короткострокові) і стратегічні (довгострокові). Тому оцінювання фінансового потенціалу дозволяє здійснювати постійний контроль за досягненням як стратегічних, так і оперативних цілей діяльності підприємства.

Отже, ця система містить у собі два головних аспекти: стратегічний і оперативний. Відповідно до такого поділу виділяють і методи діагностики: оперативні та стратегічні.

До методів оперативної діагностики належать:

- оцінка якості системи фінансового управління підприємством. Якість системи фінансового управління проявляється в тому, що всі елементи системи задіяні, функціонують і використовуються відповідно до їхнього призначення найбільш ефективно;

- експертна діагностика фінансово-господарського стану підприємства займається оцінкою різних сторін діяльності підприємства з метою виявлення «вузьких місць», можливостей і небезпек для прийняття оптимальних оперативних і стратегічних рішень;

- аналіз безбитковості – встановлення того, що відбудеться з фінансовим результатом, якщо обсяги виробництва зміняться. Основою для проведення аналізу безбитковості є розрахунок точки безбитковості;

- аналіз чутливості – спрямований на дослідження змін, які відбуваються з операційним прибутком підприємства під впливом змін певних параметрів його діяльності. Такими чинниками насамперед є ціна реалізації продукції, обсяг продажу та витрати підприємства. Взаємозв'язок між витратами, обсягом діяльності та прибутком формує основну модель фінансової діяльності суб'єкта господарювання [5].

Таким чином, оперативний аналіз і його методи є важливими складовими концепції управління фінансовим потенціалом підприємства. Ці методи придатні насамперед для вирішення проблем, що виникають на підприємстві.

До методів стратегічної діагностики підприємства в системі оцінювання фінансового потенціалу належать:

- методи діагностики ефективності фінансової стратегії – допомагають оцінити ефективність фінансової стратегії підприємства, зрозуміти стратегічну позицію в кожному з напрямів його діяльності, оцінити сильні й слабкі сторони;

- діагностика фінансово-господарського положення в рамках стратегічного контролінгу містить у собі насамперед аналіз стратегічної позиції підприємства на ринку;

- діагностика за слабкими сигналами. Сутність даного методу діагностики полягає в тому, щоб вчасно визначити слабкі сигнали – ранні і неточні ознаки настання кризових ситуацій – і своєчасно відреагувати на них.

Отже, успішність роботи підприємства визначається наявним фінансовим потенціалом, для оцінки якого важливу роль відіграє якість та достовірність інформації. Тому, саме оцінка фінансового потенціалу підприємства – необхідний етап стратегічного аналізу та управління. Розглянуті методи оцінювання фінансового потенціалу підприємства охоплюють всі основні процеси, що протікають в різних функціональних областях внутрішнього середовища підприємства та дозволяють виявити сильні і слабкі сторони, створити на цій основі комплексний план перспективного розвитку.

Література:

1. Деркач О.В. Проблеми аналізу фінансового стану підприємств. Ефективна економіка. 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2013>.
2. Андрющенко І. Є. Методики та інструменти оцінювання фінансового стану підприємства. Ефективна економіка. 2020. №11.
3. Турчак В. В. Методика оцінки фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання. Молодий вчений: Економічні науки. № 8 (11). 2014. С. 49-52.
4. Гринкевич С.С. Економічні основи стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах ринкових перетворень. Науковий вісник НЛТУ України. 2015, вип. 18.5. С. 110- 114.
5. Бондар А. І. Методичний підхід до оцінювання фінансового потенціалу підприємства. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2017. №20.

Нечипоренко Каріна Олександрівна,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
факультет управління та економіки, 3 курс, спеціальність менеджмент,
Науковий керівник: Булат Галина Володимирівна,
доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність: На сьогоднішній день спостерігається ситуація, коли інформація, яка висвітлюється у бухгалтерському обліку, суперечить даним фінансової звітності. Це відбувається, тому що управлінський персонал намагається прикрасити показники діяльності суб'єкта господарювання, щоб він став більш інвестиційно привабливим та конкурентоспроможним. Такі дії пояснюються тим, що інвесторів цікавить фінансово-майновий стан підприємства, перспективи його розвитку, прибутковість та можливість одержання прибутків у майбутньому.

Отже, управлінці, намагаються задовільнити інформаційні потреби користувачів фінансової звітності, підвищити розмір власного капіталу та скоротити свої зобов'язання шляхом «фальсифікації» фінансової звітності і балансу.

Мета: дослідження процесу та методів проведення аудиту фінансової звітності підприємств.

Згідно з вимогами НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” фінансова звітність повинна формуватися із дотриманням таких її якісних характеристик:

- зрозумілість (інформація має бути ясною та стислою);
- доречність (звітність вважається такою, якщо інформація, яка в ній подана, впливає на рішення, які приймають користувачі);
- достовірність (можливість правильно сприймати подану інформацію, відсутність помилок, вірність наведених відомостей);
- зіставність (можливість порівнювати звітність різних підприємств та зіставляти звітність підприємства за різні періоди) [4].

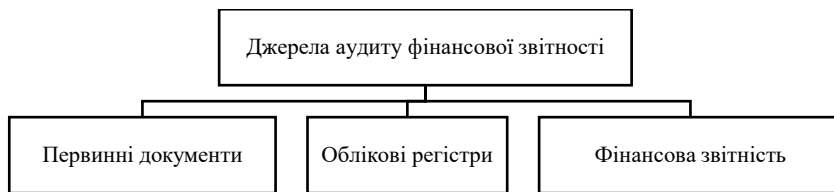

Рис. 1 Джерела аудиту фінансової звітності

**Примітка. Складена авторами на основі джерела [6].*

Методи аудиту та їх характеристика відображені в таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика методів аудиту	
Методи аудиту	Характеристика
Фізична перевірка	Передбачає оцінку результатів інвентаризації. Для цього аудитор чи його асистент спостерігають за проведенням інвентаризації, оцінюють дотримання її загальноприйнятої методики, перевіряють правильність документування результатів.
Документальна перевірка	Перевірка документів по суті дає змогу встановити законність і доцільність господарських операцій, правильність відображення операцій на рахунках та включення до статей затрат і валових доходів.
Підтвердження	Процес отримання інформації щодо пояснень управлінського персоналу чи існуючих умов безпосередньо від третіх сторін [5].

Спостереження	Візуальний нагляд за ходом виконання операцій або процедур з метою визначення способу їх виконання.
Опитування	Полягає у з'ясуванні позиції людей або отриманні від них довідки з будь-якого питання [3].
Аналітичні процедури	Тип процедур, що використовуються під час аудиту. Ці процедури можуть вказувати на можливі проблеми з фінансовими записами клієнта, які потім можуть бути досліджені більш ретельно [2].
Узагальнення	Підсумковий документ, що складається за наслідками перевірки, а термін «аудиторський висновок» стосується лише останнього розділу аудиторського звіту, в якому і подається професійна думка аудитора.

*Примітка. Складена авторами на основі джерела [6].

В працях Шишкєдової Н.Н. та Амеліної Ю.Ю. вказано на досить велику кількість проблем, пов'язаних з проведенням аудиту фінансової звітності, серед них:

- нестабільність нормативної бази проведення аудиту форм фінансової звітності;
- недосконалість спрощених форм обліку для малих підприємств;
- незрозумілість керівництву підприємства мети проведення фінансової перевірки звітів, і виходячи з цього ненадання повного обсягу необхідної інформації [1, с. 12];
- неузгодженість критеріїв визначення малих підприємств у чинних нормативних документах з підприємництва, бухгалтерського обліку, оподаткування, аудиту;
- формальний підхід до проведення такого аудиту через брак інформації;
- намагання стандартизувати фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів без урахування особливостей діяльності вітчизняних підприємств (особливо малих підприємств) [7, с. 28].

На нашу думку, для вирішення вищезазначених проблем варто впершу чергу удосконалити нормативно-правове забезпечення фінансової звітності та коригувати фінансову звітність відповідно до міжнародних вимог. Це дозволить аудиторам більш точно визначати помилки та випадки шахрайства. Також варто підвищити рівень інформованості керівників підприємств з питань аудиторських перевірок, щоб вони надавали повний обсяг необхідної інформації аудиторам. Аудиторам, у свою чергу, важливо використовувати індивідуальний підхід до кожного об'єкта перевірки та удосконалити документальне оформлення перевірок.

Отже, для ефективного аудиту фінансової звітності підприємства варто використовувати усі методи в комплексі. Це дозволить виявити фальсифікацію фінансових звітностей і балансів, а також провести детальний аналіз підприємства.

Використані джерела:

1. Амеліна Ю.Ю. Проблеми покращення якості аудиту фінансової звітності та напрями його вдосконалення в умовах міжнародних стандартів. *Управління розвитком*. 2011. №2. С. 11-13.
2. Аналітичні процедури для отримання аудиторських доказів. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/15.pdf
3. Застосування статистичних методів при вибіркових спостереженнях в аудиті. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92428/36-Ivanina.pdf?sequence=1>
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» ТОВ «Інформаційно — аналітичний центр «Ліга», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН». URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE22868.html;
5. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 22 грудня 2017 р. №2258-19. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2018. № 9. С.50
6. Макаренко А. П., Курсон О. О. Удосконалення аудиту основних засобів на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2019. №12. 12 с.
7. Шишкєдова Н.Н. Ищем и устраняем ошибки в годовой отчетности Бухгалтерский учет в издательстве и полиграфии. 2004. № 3 (63). С.18- 37.

*Охмак О.М., Буличов О.С.,
здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник: Пілевич Д.С.,
к.е.н., доцент кафедри управлінського обліку, статистики та бізнес-аналітики.
Університет державної фіскальної служби України*

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ЗА СПЛАТОЮ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

Державний контроль за сплатою податків є необхідним для державного фінансового контролю підприємницької діяльності, тому що завдяки фінансово-господарській діяльності суб'єктів господарювання здійснюється формування фінансових ресурсів держави.

Основні завдання контролю за сплатою податку на прибуток:

- дотримання чинного законодавства у частині формування оподаткованого прибутку і розрахунків з податку на прибуток;
- правильність оформлення первинних документів, виходячи з яких нараховується податок на прибуток, визначення неоподатковуваних сум, податкових відрахувань і відповідних пільг з податку на прибуток;
- правильність відображення заборгованості з податку на прибуток в обліку і звітності;
- правильність розрахунку сум, призначених для сплати до бюджету [2].

Щоб перевірити правильність нарахування податку на прибуток необхідно:

- 1) перевірити повноту визначення об'єкта оподаткування і суми податку;
- 2) перевірити достовірність і повноту визначення валового продукту.
- 3) перевірити дотримання термінів розрахунків за податком на прибуток;
- 4) перевірити своєчасне подання декларацій та їх достовірність.

Контроль розрахунків охоплює такі важливі питання, як дотримання вимог податкового законодавства та виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом та державними цільовими фондами.

Перевірку розрахунків підприємства з бюджетом за податком на прибуток доцільно починати з встановлення достовірності визначення величини прибутку, що підлягає оподаткуванню. Цей показник формується на основі сукупного доходу та сукупних витрат і амортизаційних відрахувань підприємства.

Основний документ, що підлягає перевірці при визначенні податку на прибуток – декларація з додатками, а також документи з обліку сукупних доходів і сукупних витрат, первинні та зведені документи бухгалтерського обліку. При перевірці кожної статті декларації ретельно проходять перевірку розпорядчі та виконавчі документи, їх реальність та юридичне і економічне обґрунтування.

Платник подає декларацію з податку на прибуток підприємства та додатки до неї незалежно від того, чи виникло у звітному періоді податкове зобов'язання, чи ні. На достовірність нарахування податків перевірка може здійснюватись не тільки за даними бухгалтерського та податкового обліку або за первинними документами. Також можна застосовувати непрямі методи контролю або непрямі методи запозичені з міжнародної практики.

Для застосування непрямих методів існують такі підстави: виявлення порушень вимог до ведення бухгалтерського та податкового обліку, фактів ухилення, витрат чи неподання бухгалтерських документів, постійне звітування платника податку про збитковість або про неведення господарської діяльності.

Об'єктами перевірки при непрямих методах контролю є: незвітні документи, декларації та дані, отримані з інших джерел. Такі дані можуть бути отримані від органів державної влади, в тому числі митних органів, органів внутрішніх справ, результати зустрічних перевірок, попередніх перевірок, обстежень приміщень та ін..

Мета застосування непрямих методів перевірки є встановлення ймовірної суми доходу, який підлягає оподаткуванню, і суть її полягає в тому, що для визначення податкових зобов'язань платника податків зіставляється рівень його витрат на приватні потреби з доходами, про які він звітує. Використовуючи

практику інших держав, необхідно якомога ширше запровадити декларування суб'єктів господарської діяльності, незалежно від форм власності.

Таким чином етапи перевірки за сплатою податку на прибуток можна представити так:

I етап – дослідний:

- проходить вибір підприємства, на якому проводиться перевірка;
- створюються необхідні умови для проведення податкової перевірки;
- відбувається збір інформації про досліджуваний об'єкт перевірки (підприємство);
- аналіз попередніх перевірок даного підприємства.

II етап – організаційний:

- визначення осіб, які проводитимуть перевірку та вид перевірки;
- ознайомлення з наказом про облікову та податкову політику підприємства.

III етап – технологічний:

- проведення перевірки первинних документів, що підтверджують здійснення операції стосовно доходів та витрат підприємства;
- перевірка аналітичних відомостей та карток;
- здійснення перевірки даних головної книги та даних оборотно-сальдової відомості, наведених у фінансовій звітності;
- перевірка відповідності даних фінансової звітності податковій декларації з податку на прибуток.

IV етап – завершальний:

- узагальнення встановлених відхилень;
- складання акта про проведення перевірки.

V етап – результативний:

- контроль за виправленням відхилень платником податків;
- контроль за перерахуванням належних сум податку та встановлених штрафів [1].

Отже, можна зробити такий висновок, що контроль за сплатою податку на прибуток підприємства відіграє важливу роль у сучасних умовах становлення і розвитку економічних відносин України. Особливо це впливає на виявлення порушень встановлених норм та недоліків в організації роботи контролюючих органів, законодавства з адміністрування податку на прибуток та його контролю, допомагає виявляти і усувати відхилення від прийнятих стандартів і порушень принципів оподаткування.

Література:

1. Податковий контроль в Україні : монографія в 2 т. / П. Ю. Буряк, Б. А. Карпінський, Н.С. Залуцька та ін. Львів : Простір-М, 2017. 820с.
2. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/> (дата звернення 26.11.2020р.)

Палій Євгеній Валентинович

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА У ЙОГО РОЗВИТКУ

Спочатку поняття економічної безпеки розглядалося як створення умов для збереження комерційної таємниці та інших секретів підприємства. Трохи пізніше взяв гору інший підхід до трактування поняття економічної безпеки підприємства. Різкий спад виробництва в цілому по країні, а головне - зміна економічних функцій держави, яке вже не було основним інвестором і споживачем продукції, змусили подивитися набагато ширше на проблему економічної безпеки підприємств. Згідно з цим поглядом економічна безпека підприємства обумовлена впливом зовнішнього середовища, яка в ринковій економіці весь час змінюється, ніколи не залишається стабільною, постійною або незмінною[1]. У сучасній економічній науці універсальним визначенням економічної безпеки підприємства є наступне:

Економічна безпека підприємства - це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам і забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому[1].

Існує декілька підходів до визначення економічної безпеки підприємства:

– як захист проти економічних злочинів. Дуже часто забезпечення економічної безпеки підприємства зводять до протистояння, захисту від різного роду економічних злочинів (крадіжки, шахрайство, фальсифікації, промислове шпигунство і т.д.). Без сумніву, ці загрози дуже важливі і повинні постійно аналізуватися і враховуватися, але зводити економічну безпеку підприємства тільки до цього не можна. Це поняття ширше і більш ємне [1];

– як стан захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз. Підприємство – це впершу чергу - об'єкт економічних відносин. Власник підприємства, хоче щоб результатом діяльності підприємства було досягнення поставленої ним мети, яка, як правило, носить економічний характер. Чи будуть виникати в процесі будь-які загрози, чи буде вестися з ними боротьба, як вона буде вестися - власнику, швидше за все, всеодно. Боротьба з погрозами, як така, часто не є метою створення та володіння підприємством, ведення ним економічної діяльності. Втім, міркування про економічну доцільність ведення боротьби з загрозами напевно викличе інтерес власника, оскільки це безпосередньо зачіпає його матеріальні інтереси, оскільки ведення цієї боротьби вимагає здійснення витрат, а вигреш неочевидним [2];

– як стан ефективного використання ресурсів або потенціалу. Підхід, який намагається уникнути вживання поняття загрози у визначенні економічної безпеки підприємства базується на економічних поняттях досягнення мети, функціонування підприємства, тобто є ресурсно-функціональним підходом.

– як наявність конкурентних переваг. Підхід, прихильники якого вважають, що наявність конкурентних переваг, обумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів і організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і завданням забезпечать йому певний рівень економічної безпеки [3]. Але сам факт наявності переваг і потенціалу, без їх використання і реалізації, не гарантує підприємству економічної безпеки;

– як реалізація і захист економічних інтересів. Відносно більш новий підхід, заснований на реалізації та захисту економічних інтересів підприємства, визначає її як захищеність його життєво важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз, тобто захист підприємства, його кадрового та інтелектуального потенціалу, інформації, технологій, капіталу і прибутку, яка забезпечується системою заходів.

Найважливішими факторами, що впливають на економічну безпеку підприємства, є ступінь досконалості законодавчої бази, рівень оподаткування, доступ на світові ринки збуту, інвестиційна привабливість регіону, держави. Безпека підприємства висловлює систему поглядів на проблему безпеки підприємства на різних етапах і рівнях виробничої діяльності, а також основні принципи, напрямки і етапи реалізації заходів безпеки. Зарубіжний і вітчизняний досвід забезпечення безпеки свідчить, що для боротьби з усією сукупністю злочинних і протиправних дій необхідна злагоджена й цілеспрямована організація процесу протидії. Причому в організації цього процесу повинні брати участь професійні фахівці, адміністрація фірми, співробітники і користувачі, що і визначає підвищену значимість організаційної сторони питання[2].

Система економічної безпеки кожного підприємства є індивідуальною, її повнота і дієвість залежать від чинної в державі законодавчої бази, від обсягу матеріально-технічних і фінансових ресурсів, виділених керівниками підприємств, від розуміння кожним з працівників важливості гарантування безпеки бізнесу, а також від досвіду роботи керівників служб безпеки підприємств.

Отже, особливу увагу необхідно приділяти принципу комплексності. Під комплексною безпекою слід розуміти повне охоплення об'єктів захисту за сукупністю форм протидії та захисту (охорона, режим, кадр, документи і т.д.) на основі правових організаційних та інженерно-технічних заходів. Ефективність систем управління з точки зору їх здатності своєчасного розпізнавання і вирішення проблем є визначальним чинником успішного функціонування підприємств. Це обумовлено тим, що практично кожен учасник виробничого процесу в своїй діяльності в тій чи іншій мірі стикається з питаннями управління.

Список використаних джерел

1. Лігоненко Л.О. Стратегічне управління економічною безпекою підприємством : підручник / Л.О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. –824 с.

2. Коляденко І.І. Наукові підходи до сутності стратегічного управління економічно безпекою / І.І. Коляденко, О.П. Кавтиш // Бізнес-навігатор, 2018. – № 2-2 (45). – С. 7-10. Антикризисный менеджмент / А. Г. Грязова, М. А. Федотова, А. Н. Маринюк и др.; под ред. А. Г. Грязновой. – М.: ЭКМОС, 1999. – 368 с.
3. Тимашова Л.А. Методи стратегічного управління економічно безпекою / Л.А. Тимашова, С.К. Рамазанов, О.П. Степаненко. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2004. – 192 с.
4. Лігоненко Л. О. Стратегічне управління економічно безпекою підприємством: теоретико- методологічні засади та практичний інструментарій / Л. О. Лігоненко; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2001. – 580 с.
5. Терещенко О. О. Стратегічне фінансове управління на підприємстві: навч. посіб. / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2004. – 560 с.
6. Уткин Э.А. Антикризисное управление / Э.А. Уткин. – М.: Экмос, 1997. – 400 с.
7. Базаров Г. З. Теория и практика антикризисного управления: Учебник для ВУЗов / Г.З. Базаров, С.Г. Беляев, Л.П. Бельх и др. / Под ред. С.Г. Беляева, В.И. Кошкина. – М.: Закон и право; ЮНИТИ, 1996. – 468 с.
8. Бабіна Н. О. Фінансовий контролінг як фактор забезпечення економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / Н. О. Бабіна // «Ефективна економіка», №5, 2014. – URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3018>
9. Ситник Л.С. Організаційно-економічний механізм стратегічного управління економічно безпекою підприємством / Л.С. Ситник. – Донець : ІЕП НАН України, 2000. – 503 с.
10. Василенко, В. О. Стратегічне управління економічно безпекою підприємством [Текст] : навч. посібник / В. О. Василенко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 504 с.
11. Антикризисное управление : учеб. пособие для технических вузов / В. Г. Крыжановский, В. И. Лапенков, В. И. Лютер и др.; под ред. Э. С. Минаева и В. П. Панагушина. М.: «Издательство ПРИОР», 1998. – 432 с.
12. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Эльга, НикаЦентр, 2004. – 784 с.

*Пікалов Ю.В.,
аспірант*

*Черкаський державний технічний університет,
Кафедра міжнародної економіки та міжнародного бізнесу*

ПЕРЕТВОРЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗНАТЬ У МЕНЕДЖМЕНТ ПІЗНАННЯ ТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Вступ. Роль знань в суспільному, зокрема, господарському житті, завжди була очевидною. На зорі розвитку суспільства знання вже були силою. Інакше ними не управляла б жрецька каста, яка надавала їм сакральний характер. У ХХ столітті в умовах загострення конкурентної боротьби між соціально-економічними системами, країнами, підприємствами і корпораціями, знання проявили себе як головний і універсальний життєвий ресурс. В.І. Вернадський побачив в них геологічну силу. Виявилось, що з їх допомогою буквально з повітря створювалися небачені раніше продукти і нові ринки, не тільки продуктів, а й сировинні. Відповідями на ці виклики стали, зокрема, інноваційна економіка, менеджмент і економіка знань. Для визначення нової економіки Бертінгом Мартенсом була знайдена лаконічна формула: «Інформаційна машина з виробництва знань»[2]. Слід уточнити, що маються на увазі упереджені, або втілені знання.

Вирішуючи завдання інноваційного розвитку підприємств IT-сфери, пройти повз проблеми знань і пізнання неможливо. Досвід управління знаннями в сфері природних феноменів в цьому випадку можна застосувати тільки частково з огляду на принципові відмінності інформаційних об'єктів і відставання в їх пізнанні. Тим більше, що існуючий менеджмент знань в будь-якому випадку потребує усунення протиріч.

Проблеми менеджменту знань. Менеджмент знань, біля витоків якого стояли Ікуджіро Нонака і Хіроака Такеучі зі своєю культовою книгою «Компанія - творець знання»[3], на початку ХХІ століття не без підстав піддався суворій критиці. Том Уілсон[4] і Гері Горман [5] виявили, що робота менеджера знань

мало чим, хіба що збільшеною зарплатнею, відрізняється від праці бібліотечного працівника або менеджера, керуючого потоками інформації. Уілсон заявив, що продукування знань є занадто творчою функцією, щоб нею можна було керувати.

Девід Полін [6], котрий послався на Ларрі Прусака, з цим не погодився. Однак він не пояснив, у чому власне повинно складатися управління знаннями, крім управління інформаційними потоками - носіями знань. Очевидно, що досі знання, необхідні для управління знаннями, були неявними і з огляду на це могли бути доступні тільки самим інноваторам за умови, що вони діють на основі розвинутої інтуїції і багатого досвіду, а не навмання. В останньому випадку інновації перетворюються в гру в рулетку з вкрай низькою ймовірністю успіху.

Перетворення Менеджменту Знань на основі Інноваційно Орієнтованої Моделі Пізнання і Господарювання (ІОМПП). У сфері природних феноменів менеджмент знань дійсно складається з управління інформаційними потоками, що несуть знання, і управління персоналом, що працює зі знаннями. При цьому більшу частину роботи зі знаннями виконує наука як професійне пізнання, що систематизує первинне практичне пізнання. Менеджменту знань залишається трансфер технологій та локальна раціоналізація, яка має можливість спертися на розвинену теорію (фізику, хімію, біологію) продуктів, що виробляються.

В ІТ-сфері аналогічна теорія знаходиться на початку свого розвитку, продовження якого неможливе без емпіричної бази, що формується ІТ-підприємствами та впливає з Квазі-Фізичної Моделі Пізнання (КФМП) [7], яка перетворена нами в модель ІОМПП [8], що служить методологією та інструментом управління знаннями на підприємствах ІТ-сфери. Вона включає в себе наступні моделі: об'єкта пізнання, філогенезу і онтогенезу знань.

На відміну від того, що відбувається в сфері природних явищ, ІТ-підприємства не можуть обмежитися тільки трансфером знань. Бізнес не може не брати участь у всіх фазах і на всіх рівнях абстрагування процесів пізнання ІТ-сфери. Якщо робити це усвідомлено, використовуючи ІОМПП, особливо в парадигмальній фазі розвитку, то шанси на підвищення конкурентоспроможності помітно зростають.

Висновки. У доповіді запропонована концепція, методологія і логічний інструментарій для розширення, поглиблення та адаптації менеджменту знань з метою інтенсифікації інноваційного розвитку підприємств ІТ-сфери. Отриманий таким чином менеджмент знань розглядає інновацію як подію, що змінює ноосферу при тому, що це слово означає цілісність світу і його розвиток в часі. В результаті локальний і статичний менеджмент знань перетворюється в глобальний і динамічний менеджмент пізнання, що повністю відповідає особливостям свого об'єкту – ІТ-сфери.

Література

1. Вернадский В. Биосфера и ноосфера / Предисловие Р. К. Баландина. – М.: Айрис-пресс, 2004. – 576 с.
2. Martens V. The Cognitive Mechanics of Economic Development and Institutional Change. Routledge, 2004. ISBN: 978-0415326339.
3. Nonaka I., Takeuchi H. The knowledge creating company: how Japanese companies create the dynamics of innovation. Oxford University Press, 1995. ISBN: 978-0195092691.
4. Wilson T.D. The nonsense of 'knowledge management'. Information Research, 2002. Vol. 8. URL: <http://informationr.net/ir/8-1/paper144.html> (дата звернення: 4.11.2020).
5. Gorman G. The uniqueness of knowledge management – or the emperor's new clothes? URL: <https://www.emeraldgroupublishing.com/librarians/info/viewpoints/unique.htm> (дата звернення: 4.11.2020).
6. Pauleen D. Knowledge management: a wolf in sheep clothing. URL: <https://www.emeraldgroupublishing.com/librarians/info/viewpoints/wolf.htm> (дата звернення: 4.11.2020).
7. Polyakov M., Khanin I., Bormatenko N. Quasi-physical Model of Knowledge. Proceedings of The Fifteenth International Multi-Conference on Computing in the Global Information Technology, Porto, 2020.
8. Pikalov Y. Noospheric way of organizing knowledge in the knowledge bases of innovate importance. Proceedings of 11th International Conference on Knowledge Management and Information Systems. Vienna, 2019.

*Порохня В.А., студентка,
Науковий керівник: Болгов В.Є., доцент кафедри підприємництва,
корпоративної та просторової економіки.*

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ПРИХОВАНА РЕКЛАМА ЯК ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ СПОЖИВАЦЬКОЮ ПОВЕДІНКОЮ

Актуальність дослідження. Сьогодні телебачення та інтернет є важливими засобами масової інформації, за допомогою яких здійснюються задоволення інформаційних, естетичних, культурних, а також політичних потреб населення. Реклама може наносити як позитивну, так і негативну дію для виробника, тому що саме реклама дає визначення плюсів та мінусів того чи іншого продукту.

Метою дослідження є визначення впливу прихованої реклами на поведінку споживача.

Аналіз останніх досліджень. Відомо багато науковців і дослідників, які вивчали поняття прихованої реклами, такі як Грицюта Н. «Етика реклами як естиматійний орієнтир сучасного суспільства» [1], Алешина І. «Паблик рилейшнз для менеджерів» [2], а також Г.Я. Гелетчак. «Прихована реклама – особливості використання та створення» [3] тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному розмаїтті соціальних комунікацій пряма реклама стає все менш ефективною, дратуючи громадськість та викликаючи все більші обмеження. Це одна з причин того, чому рекламісти все більше уваги приділяють непрямым, тобто прихованим, методам просування продукції. Прихована реклама (Product Placement) – це розміщений у мас-медіа під виглядом інформаційного, редакційного чи авторського рекламний матеріал, належним чином не ідентифікований і закамуфльований під супровідне повідомлення. [1, с. 416]

В телевізійних мас-медіа, використовують спеціальні відеовставки або подвійний звукозапис. Найчастіше це текстове або візуальне повідомлення, подане під виглядом журналістського матеріалу. Це також можуть бути рекламні замітки, анонси, інтерв'ю, нариси, репортажі, кореспонденції, статті, інформаційні огляди, що містять ознаки реклами, тобто формують або підтримують інтерес до об'єкта рекламування: товару, особи, фірми, технології.

Подекуди прихована реклама реалізується через технологію славновісного 25-го кадру. Щодалі частіше побутує прихована реклама й у вигляді спонсорингу. Доволі звичною стала прихована реклама у формі Product Placement (PP) – у кіно- і телефільмах, на сторінках художніх творів, у шоупрограмах, відео- та комп'ютерних іграх тощо. Жанрова палітра прихованої реклами необмежена, і прикладів її в сучасному масмедійному просторі можна навести безліч. Прихована реклама має утилітарне, прагматичне завдання – через підсвідомість закликати до конкретних дій, спрямованих на підвищення попиту, рівня продажу продукції або ж ТМ. На рівні підсвідомості нею навіюється, а відтак, нав'язується бажання чи переконання. Це реклама, що подається не афішовано, сприймається некритично. [2, с. 480]

Психологічні слабкості постійно експлуатуються рекламодавцями, які надають споживачам зразки для наслідування, таким чином вони зумовлюють збільшення покупок, які дають середньостатистичному споживачеві можливість відчутти тимчасове задоволення своїх негайних потреб..

Науковці та аналітики ще досі не створили спосіб, який повністю визначав прояв прихованої реклами, як в інформаційному полі, так і в самому рекламному.

Існує безліч методів подачі прихованої рекламної інформації: реклама товарів у фільмах, серіалах, всіляких телешоу, відеоіграх, хітах і шлягерах, які містять вказівку на певний товар. Наприклад: прикурювати тільки певного виду сигарети шофери таксі, подарунки знаменитостям на конкурсах і ювілеях, а також скандали в житті популярних постатей. [3, с. 202-204]

Зробити бренд успішним, опираючись лише на пряму рекламу і PR, стає все складніше. Мільйони рекламних повідомлень у ЗМІ (на радіо, телебаченні, в газетах) і на вулицях, по-перше, стають безлікою масою, по-друге, викликають відторгнення у цільової аудиторії. У цій ситуації прихована реклама, що балансує на стику реклами і PR, - відмінна альтернатива. Прихована реклама дозволяє рекламувати товар

непомітно для споживача, включаючи бренд в сюжет фільму або книги, телевізійну або радіопрограму не рекламний характеру, в інформаційні матеріали друкованих ЗМІ. [4]

Висновки. У ході дослідження було виявлено, що прихована реклама впливає на підсвідомість людини й маніпулює її поведінкою, а саме: формує певні ідеали та цінності, нав'язує думки та судження, а також формує стійку реакцію людини на певні символи. Однак, наразі цей вид реклами набуває шаленої популярності, адже приносить замовникам та рекламодавцям очікувані результати.

Література:

- 1) Грицота Н. Етика реклами як естимативний орієнтир сучасного суспільства : монографія / Н. М. Грицота. – Київ : Ін- журналістики, 2012. – 416 с.
- 2) Алешина І.В. Паблік рилейшнз для менеджерів. [Учебник]. / І.В. Алешина - М.: ИКФ "ЭКМОС", - 2003. - 480с.
- 3) Г.Я. Гелетчак. Прихована реклама – особливості використання та створення: матеріали 3-ї Міжнародної наук. конф. ІКС-2014 (Львів – Славське, 21-24 травня 2014 р.). Львів, 2014. С. 202-204.
- 4) Дослідження: Більше половини українців негативно ставляться до прихованої реклами на ТБ. Більше половини українців негативно ставляться до прихованої реклами на телебаченні, свідчать результати соціологічного дослідження, проведеного медіа-агентством повного циклу Nirvana Media. 2011. URL: <https://ua.korrespondent.net/>.

Сизонець В.С., магістр,

Гудзь М.В.,

*д.е.н., проф., професор кафедри економіки та митної справи
Національного університету «Запорізька політехніка»*

ТРЕНДИ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ

Актуальність дослідження полягає в тому що сьогодні відкритим залишається питання дослідження ринку праці в умовах впливу пандемії COVID-19, виявлення тенденцій розвитку, особливостей до яких ринок праці повинен звикнути у зв'язку з карантинними заходами, а також простежити як бізнес працює над створенням максимально ефективних моделей трансформації з мінімізацією витрат на утримання робочих місць і максимально комфортному переході обслуговуючих спеціальностей на віддалену модель.

Мета дослідження полягає в виявленні впливу пандемії COVID-19 на трансформацію ринку праці.

Проблематику функціонування ринку праці України досліджували такі вчені, як: О. Брінцева, Б. Косович, Д. Богиня, В. Герасимчук, Н. Лук'яненко, О. Грішнова та інші. Вивчення спектра питань ринку праці належить до проблематики, завжди актуальної в наукових працях, тому в літературі мають місце дискусійні питання щодо перспектив розвитку національного ринку праці. В 2020 р. Україна знаходиться в точці економічної і політичної сингулярності. Коронавірус зробив те, що не змогли здійснити транснаціональні інститути - створити поворотну точку світової історії, змінити "портфоліо" світу.

Впровадження обмежувальних заходів проти поширення COVID-19 зумовило зміни на ринку праці. Через карантинні заходи, а також державну неспроможність роботодавців відправляти працівників у відпустки при цьому виплачуючи дохід, багато працівників були змушені піти на самоізоляцію за свій рахунок.

Одним із найбільших викликів стало закриття кордонів України і через цей факт повернення більшої кількості заробітчан додому. Цей карантинний захід потягнув за собою низку проблем а саме: посилення безробіття на українському ринку праці, оскільки збільшилась конкуренція, а це вплинуло на ще більше зниження зарплат, а як відомо саме через незадовільні умови праці українці їхали за кордон, наступною проблемою стало зменшення обсягу валютних надходжень з-за кордону, які в попередні роки неабияк підкріплювали національну валюту та стимулювали вітчизняну економіку, особливо в регіонах. Виходячи з цього можемо зробити висновки про відсутність сприятливих можливостей для розвитку бізнесу а це призведе до посилення соціальної напруженості та створення різноманітних «нелегальних» бізнесів і збільшення обсягів тіншового ринку [1].

Нинішня криза вперше вдарила по тіньовій економіці, адже ж саме вона була тим самим стабілізатором, за допомогою якого економічні агенти скидали надмірний монопольний і податковий тиск, а населення, яке втратило роботу в білій економіці, знаходило нові робочі місця.

Розміри можливих соціальних загроз можна розглянути більш детально, використовуючи дані Держстату за третій квартал 2019 р.: понад 47% в структурі доходів населення становить заробітна плата, прибуток від підприємницької діяльності - 22% і ще 2,6% - доходи від власності. Всі ці запаси зараз знаходяться в зоні ризику оскільки робітники не отримують заробітної плати, малий та середній бізнес через карантинні заходи не може отримувати повноцінний прибуток, власники орендних приміщень не в змозі платити за оренду. Єдині кошти населення, на які воно може розраховувати, - це соціальні бюджетні трансферти, але це всього лише 28% в структурі доходів українців, а також зроблені раніше заощадження, але понад 70% громадян живуть від зарплати до зарплати і не мають змоги направляти кошти на створення особою "подушки безпеки" [2].

Вивямо перспективи українського ринку праці. На даний момент тимчасово втратили роботу до одного мільйона населення - як за рахунок скорочення, так і відправки шпатного персоналу в неоплачувану відпустку. Але це тільки вершина айсберга, адже є кілька мільйонів чоловік, зайнятих у тіньовій (охоплені офіційною статистикою) економіках. Крім того, карантин практично поставив на паузу маятникову трудову міграцію в інші країни, коли українці заробляли на сезонних роботах в країнах Західної Європи. Зараз цей сегмент населення залишився без звичних доходів. НБУ вже прогнозує скорочення трудових трансфертів з-за кордону на \$ 1,5 млрд, але пам'ятаючи, що регулятор не очікував істотного впливу COVID-19 на українську економіку в цілому, цю цифру сміливо можна збільшувати в рази [3].

Головними шляхами трансформації можуть бути:

- організація оперативної статистики ринку праці таким чином, щоб вона дозволяла бачити реальну картину. Для цього потрібно поліпшити збір даних - збирати дані на рівні тижня, а не місяця або кварталу, тому що ситуація з зайнятістю в останні часи змінюється надзвичайно швидко;

- звертати увагу не тільки на фактичне безробіття, але і на приховане. Таких людей, дуже багато: офіційно їх не звільнили, але відправили в неоплачувану відпустку або перевели на часткову зайнятість. Ці люди знаходяться в «підвішеному» стані: вони можуть і повернутися до повноцінної роботи, і втратити роботу. Тому, щоб не занижувати масштаби проблем, при аналізі даних як поточної кризи, так і можливих наступних хвиль необхідно включати приховане безробіття в аналіз;

- удосконалити механізм компенсації як бізнесу, так і людям. Не так багато підприємців можуть скористатися механізмом компенсації зарплат працівникам за час вимушеного простою.

Можна виділити кілька базових трендів, які будуть впливати на формування ринку праці в найближчим часом.

1. Світова економіка приречена періодично йти на карантин, навіть якщо ситуація з COVID-19 буде вирішена, найближчим часом - з'являться інші віруси.

2. Модель карантинної економіки передбачає різке зниження споживання природних ресурсів і цін на них, так само як і уповільнення швидкості розвитку.

3. Ключові економіки світу перейдуть до побудови умовно замкнутих економічних систем, заснованих на реалізації ендогенних моделей економічного розвитку: нинішня криза виразно показала, що розміщення стратегічно важливих виробництв за кордоном, виходячи лише з вартості факторів виробництва, суперечить базовим вимогам економічної безпеки.

Два основних вектори, які може забезпечити держава в боротьбі з безробіттям: це, по-перше, економія витратків через скорочення державного апарату та статей витрат на державний сектор. По-друге, підтримка малого та середнього бізнесу шляхом різноманітних кредитних пропозицій. Прикладом може стати США, які отримували привілеї в отриманні кредитів та зниження відсоткових ставок, а також можливість кредитних канікул.

Для того аби захопити велику кількість безробітних та покращити стан економіки, держава може реалізовувати масштабні інфраструктурні проекти.

У висновку можна зазначити, що в умовах економічних викликів, обумовлених пандемією інфекції COVID-19, прогнози ринку праці, як і реальний економічний стан, набувають істотних змін, а саме зниження рівня зайнятості, зростання кількості безробітних, професійно-кваліфікаційний дисбаланс, неоднорідність кон'юнктури на ринку праці, дефіцит робочих місць все це потребує уваги і впровадження трансформаційних заходів які сприятимуть стабілізації ринку праці. Потрібно виокремити головні тенденції, на які буде спиратися держава в рамках посткризового реформування ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Слово і діло. Аналітичний портал. Карантин та криза: яких змін на ринку праці очікувати українцям у 2020 році. Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2020/03/31/kolonka/aleksandr-radchuk/ekonomika/karantyn-ta-kryza-yakux-zmin-rynku-praczi-ochikuvaty-ukrayincyam-2020-roczy>
3. Державна служба статистики. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Державна служба зайнятості. Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/>

Слюнько М.В.,

*здобувач вищої освіти факультету менеджменту і маркетингу
Харківського національного економічного університету ім. С.Кузнеця*

СОЦІАЛЬНА ЦІНА ІСНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОНОПОЛІЇ

У засобах масової інформації монополія зазвичай згадується у негативному контексті. Оскільки це фактично один продавець на ринку, що може за своїм бажанням здійснювати цінову дискримінацію. У той же час поширена практика державних монополій, тобто виключне право держави на виготовлення певного блага, наприклад, виробництво тютюну чи спирту. Україна не є винятком. За цих обставин логічним є питання, а які наслідки це має для населення, інакше кажучи, яка соціальна ціна існування державної монополії. Це і буде з'ясовано в рамках даної роботи. Проте спочатку ознайомимось з важливою для вказаної проблеми термінологією:

Монополія [1] – це ринкова структура, за якої одне підприємство є єдиним виробником товару. Прикладами таких компаній-монополістів можуть бути:

- Укрзалізниця на ринку українського залізничного транспорту;
- Microsoft зразка 90-х на ринку операційних систем;
- Luxottica у 80-х на ринку окулярів;
- Хегох до того моменту, поки у них діяв патент на копіювальний прилад.

Державна монополія [2] – це монополія, за якої підприємство, що є єдиним виробником товару також є державною компанією. Прикладом можуть слугувати:

- Укрзалізниця;
- Норвезька алкогольна компанія Vinmonopolet;
- Китайська тютюнова корпорація;
- Американська поштова служба.

Соціальна ціна монополії [3] – це міра втрат суспільством чистої корисності, що відбувається внаслідок зменшення доступності товару для споживачів в умовах, коли монополія максимізує прибуток.

Розглянемо абсолютно конкурентний ринок, як відомо [4] на ньому ціна товару має дорівнювати граничним витратам і в оптимальному випадку визначається разом з обсягом як координати точки перетину попиту та пропозиції. Якщо ми поступово будемо монополізувати цей ринок, то ціна отримає можливість майже вільно змінюватися, а обсяг почне визначатися як точка перетину граничного доходу та граничних витрат

Коли ж виникне ситуація чистої монополії, тобто фірма стане єдиною на ринку, вже названа конфігурація перетвориться у ту, що наведена на рис. 1.

Тут і зосереджене пояснення ціни монополії. З боку споживача крива попиту є так званою кривою граничних вигід, інакше marginal benefits – вигоди від споживання кожної додаткової одиниці

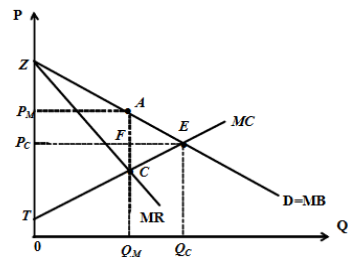

Рисунок 1. Ринок з чистою монополією

продукції. Фактично маємо показник міри готовності платити за той чи інший товар або послугу. На основі цього показника фірма-монополіст може здійснювати цінову дискримінацію.

Тобто такі дії, коли однорідний товар чи послуга продається різним категоріям споживачів за різними ринковими цінами. Найчастіше в неокласичній теорії прийнято виділяти три види подібної дискримінації:

- Перший вид, або абсолютна дискримінація, коли кожному покупцеві встановлюється індивідуальна ціна;
- Другий вид, коли ціна залежить від обсягів продажу товару;
- Третій вид, коли покупці поділяються на групи з різною еластичністю попиту та для них встановлюються відповідно різні ціни.

Серед них найнебезпечнішим для соціуму є перший вид, оскільки у цьому разі, відсутній так званий «надлишок споживача», тобто приріст його добробуту.

Якщо розглянути ситуацію зображену на рис. 1, як ситуацію конкурентного ринку, то ціна на продукцію фірми становитиме P_C , а надлишок споживача буде рівний площі P_CZE , якщо ціна зростає до P_M , то площі P_MZE , яка значно менша. У випадку коли, для кожного споживача буде нова ціна, тобто ми матимемо монополіста та перший вид цінової дискримінації, площа подібних до розглядуваних трикутників буде спрямована до 0, що безумовно негативно впливає на добробут.

Окрім цього, як вже зазначалося фірми задля максимізації прибутку обирають випуск товару, що знаходиться на перетині граничних витрат та граничного доходу. У такому разі, вони виграють частку надлишку споживача, на малюнку це $P_C P_M A F$ та втрачають частину власного прибутку у вигляді трикутника $C F E$, що свідчить про неефективність використання ресурсів, а відповідно знову отримуюмо негативний вплив на суспільний добробут.

Коли монополіст підвищує ціну до P_M , ті споживачі, що могли купувати товар за ціною P_C , вже не мають такої можливості, відповідно втрачається надлишок споживача, який нічим не компенсується. Подібні втрати виникають при вже описаній ситуації цінової дискримінації першого виду.

Таким чином маємо те, що втрати суспільства від монополії можна розділити на втрати надлишку підприємства та надлишку споживачів, інакше кажучи, загалом маємо площу трикутника $A C E$, який прийнято називати «мертвий вантаж».

З боку класичної теорії парето-ефективності, втрати суспільства закінчуються, однак варто зазначити, що перехід частини надлишку споживачів до фірми-монополіста може викликати зростання нерівності, що має свої негативні наслідки, від більш економічних, наприклад, безробіття, до більш соціально-політичних, як-от страйки.

Тому не дивно, що монополії загалом вважають негативним явищем і, майже кожна держава має відповідальний орган, який повинен регулювати ймовірність виникнення подібних структур. Виникає питання чи змінюється зображувана ситуація у випадку державних монополій?

Перш за все варто зазначити, що державні монополії не реалізують принцип абсолютної дискримінації, хоча інші види все ж мають місце, таким чином не спостерігається ефект 0-го надлишку споживача, про який було згадано вище. Це відбувається за рахунок державних дотацій та гарантій, які фактично компенсують монополії ті «збитки», яких вони зазнають, не обираючи найбільш дискримінуючу політику. Навіщо ж це державі? Справа в тому, що державні монополії зазвичай є так званими природними монополіями, тобто тими, коли існування одного продавця є більш виробничо ефективним, ніж декількох. Вітчизняна Укрзалізниця, чи її європейська партнерка Deutsche Bahn, якраз і є прикладами подібних монополій. Відповідно держава, аби максимізувати вигоду від існування таких структур, займається їх субсидюванням. Однак вона також і слідує за тим, щоб прибутковість таких компаній була на заданому рівні, уникаючи тим самим, значний негативний вплив двох інших видів цінової дискримінації.

Таким чином можемо стверджувати, що проблему парето-ефективності державні монополії вирішують, прибираючи основний негативний вплив на суспільний добробут, однак, ці ж компанії мають і інші більш соціально-політичні функції, окрім власне виробництва товару.

Мова про забезпечення можливості боротьби з суспільними проблемами, наприклад алкоголізмом чи залежністю від тютюну.

Пропонуємо розглянути приклад, зокрема вищезгадану компанію Vinmonopolet. На початку 20-го століття у Норвегії спостерігалась проблема, пов'язана з чорним ринком алкогольних напоїв, привезених

з Франції. Справа в тому, що легальний продаж подібних виробів взагалі був заборонений, але це не зупинило людей від постійного зловживання алкоголем. Уряд вирішив розв'язати проблему за допомогою створення єдиної компанії по продажу спиртних напоїв, яка б з мінімальними витратами могла контролювати обсяг продажів та слідкувати за відповідністю законодавчим нормам. Це зумовило поступове вирішення ситуації з чорним ринком та і в цілому із зловживанням алкоголем, наприклад, за останні 20 років його споживання у Норвегії зменшилось вдвічі, як ви можете побачити на екрані.

Схожа ситуація спостерігалась і з Китайською національною тютюновою корпорацією, яка після прийняття у 2005 році конвенції ВООЗ стосовно протидії тютюну, змогла швидко та доволі ефективно зменшити споживання тютюнових виробів у Китаї.

Тож, як бачимо державні монополії, хоча і можуть здійснювати певні види цінової дискримінації, що зменшує загальну ефективність, за правильного регулювання, спроможні стимулювати соціальні ефекти, які значно впливають на суспільний добробут, зменшуючи тим самим соціальну ціну існування подібних структур

У підсумку можна зазначити, що основною причиною негативних наслідків існування одного продавця на ринку є висока ймовірність абсолютної цінової дискримінації, яка нівелюється з втручанням уряду. Що в поєднанні з можливим ідейним та соціально-політичним впливом державних монополій, дає нам право зазначати, що їх соціальна ціна у більшості прямує до 0, а інколи навіть має від'ємне значення.

Література:

1. Микроэкономика: Учебное пособие / [В. С. Артамонов, А. И. Попов, С. А. Иванов та ін.]. – Санкт-Петербург: Издательский дом "Питер", 2008. – 320 с.
2. Державна монополія [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=26131.
3. Королькова Е. И. Естественная монополия: регулирование и конкуренция / Е. И. Королькова. // Экономический журнал ВШГЭ. – 2000. – №2. – С. 235–272.
4. Базилевич В. Д. Мікроекономіка: Підручник / В. Д. Базилевич. – Київ: Знання, 2008. – 679 с.

Стеблина А.В.,

*студентка кафедри економіки, підприємництва та маркетингу
Черкаський державний бізнес-коледж*

МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринку оптимальна асортиментна політика підприємства стає одним з найбільш важливих інструментів в конкурентній боротьбі. З огляду на нестабільність ринкової кон'юнктури, актуальності набуває також проблема адаптації існуючих принципів і методів прийняття асортиментних рішень на підприємствах до несприятливих ринкових умов. Відповідно до цього виникає необхідність дослідження висвітлення питання асортименту, моделей планування, власне що і стане основою обґрунтування напрямків її поліпшення.

Асортиментна політика безпосередньо впливає на всі показники діяльності підприємства. Завдяки раціональному асортименту можна конкурувати, завоювати частку ринку, отримувати прибуток. Дослідження підтверджують, що формування асортиментної політики можна вважати пріоритетним елементом управління. Зрештою, майбутнє функціонування та розвиток підприємства залежить від правильності прийнятих рішень [1].

Теоретичні підходи щодо формування товарного асортименту зазвичай передбачають [4]:

- 1) групування товарів за подібними характеристиками;
- 2) визначення кількості асортиментних груп;
- 3) специфікація асортименту.

Асортимент складається з асортиментних груп та окремих асортиментних позицій. Отже, можна дати визначення кожному із понять:

Асортиментна група – сукупність товарів, об'єднаних підприємством для спільності певних ознак (функціонування, використання, призначення тощо). Асортиментна позиція - конкретна модель, марка або розмір продукції.

Асортимент має ряд характеристик, що широко використовуються не тільки в маркетингу, але і в бізнесі, управлінні та інших суміжних галузях. Зібравши інформацію з багатьох джерел, було встановлено єдину суть:

1) широта асортименту - це кількість асортиментних груп, наприклад в супермаркетах, широту асортименту складають такі групи товарів як: хлібобулочні, молочні, кондитерські, бакалійні, безалкогольні, слабоалкогольні та алкогольні напої та ін.;

2) ширина асортиментної групи – це кількість позицій в межах однієї асортиментної групи, наприклад в групі хлібобулочні товари: хліб, булочки, сухарі, соломка і т.д.;

3) глибина асортименту - це кількість варіантів (моделей, модифікацій) товарів одного номіналу – це для прикладу соломка солоня, солодка з маком і т.д.;

4) структура асортименту є характеристикою кількісного співвідношення видів продукції та їх частка у загальному обсязі виробництва.

Асортиментна політика – це сукупність маркетингових рішень, що визначають асортимент та обсяги продукції та спрямована на підвищення прибутку та ефективності роботи підприємства.

Поряд з асортиментною політикою в літературі використовується інший термін – асортиментна стратегія. Як поняття "політика підприємства" та "стратегія підприємства" співвідносяться? Стратегія – це сукупність цілей програми підприємства та засоби їх досягнення, визначаючи напрямок дій на довгострокову перспективу.

Аналіз літературних джерел дозволив з'ясувати такі підходи до взаємовідносин між поняттями "стратегія" та "політика": або стратегія підприємства виступає як основа для загального корпоративне управління, і політика перебуває у підлеглому положенні [5], або стратегія розглядається головним чином як частина політики фірми [2], або ці поняття ідентифікуються.

Домінуюча функція стратегічної асортиментної політики спрямована на досягнення конкурентної переваги підприємства. Оптимальна модель управління асортиментної політикою, будучи елементом товарної стратегії, повинна бути сформована на комплексній основі, яка враховувала б вплив факторів мікро- і макро маркетингового середовища. Формування такої моделі ґрунтується на застосуванні сучасних методичних принципів і основ в області управління асортиментною політикою підприємства. До прикладу, асортиментна політика мережі магазинів «АТБ» передбачає задоволення потреб населення в даних товарах повсякденного попиту широкого вибору і за доступною ціною.

Серед сукупності методологічних принципів, які використовуються в наукових підходах планування асортименту продукції, слід виділити такі як [3]:

1. Принцип довгострокової стратегічної орієнтації.
2. Принцип синергізму.
3. Принцип стратегічної гнучкості.

Основним серед вищеперахованих є принцип довгострокової стратегічної орієнтації. Він передбачає постійне оновлення набору продукції, та націлений довготривалий виробничий процес, що дозволяє раціонально використовувати ресурсний потенціал підприємства. Даний принцип добре прослідковується у виробників цифрової техніки, які в конкурентній боротьбі постійно оновлюють свій асортимент випускаючи все нові і нові моделі існуючих товарів, а інколи і нові товари.

Другим методологічним принципом, який входить до складу базових категорій асортиментної політики є принцип синергізму. Суть цього принципу полягає в забезпеченні взаємоузгодження і взаємодоповнення різних видів продукції, або ж її однорідних груп, а також в здійсненні її фінансово-інвестиційної підтримки за рахунок збільшення масштабів діяльності підприємства, використання його іміджу, комунікативних систем, позицій на ринку і т.д. Джерелами синергізму можуть бути: використання виробничих потужностей; створення єдиної науково-технічної бази; створення комплексної системи просування товарів на ринок; використання єдиної комунікативної мережі, яка охоплює всіх суб'єктів ринку; формування і використання комплексних баз даних, які систематизують необхідну інформацію про стан і перспективи розвитку ринкового середовища підприємства і т.д. Яскравим прикладом стратегії формування асортименту за принципом синергізму є асортимент закладів швидкого харчування

MacDonald's, де крім основних страв споживачам пропонують напої відомих брендів компанії Coca-cola, соуси ТМ «Горчин» та чаїв відомих брендів Lipton та Curtis, які разом дають кращий фінансовий результат від реалізації, ніж окремо.

Принцип стратегічної гнучкості базується на комбінації видів продукції, або її асортиментних груп, які відрізняються за такими критеріями як: особливості технології; ємність технології; ємність сегмента; особливості споживчих переваг; умови конкуренції і т.д. Мета такої комбінації – забезпечення розумного балансу між ризиковими та стійкими асортиментними групами. У центрі уваги виробника в цьому випадку знаходяться проблеми ринкової стабільності товарів. Необхідно досягти такого співвідношення між ними, при якому раптові ринкові коливання на одному з напрямків діяльності не матимуть тяжких негативних наслідків для всієї асортиментної системи. При цьому вирішуються завдання зниження ступеня ризику і забезпечення стабільності підприємства в цілому. Яскравим прикладом використання принципу стратегічної гнучкості є компанія Rainford, асортимент якої включає такі групи товарів як молокопродукти, побутова техніка, кондитерські вироби, зокрема добре відома марка шоколаду Millennium, а також алкогольні та безалкогольні напої.

Асортиментна політика підприємства передбачає формування товарного асортименту, який якнайкраще підходить для роботи на обраному ринку та забезпечує економічну ефективність діяльності підприємства. Асортиментна політика встановлює зв'язок між вимогами ринку, з одного боку, та намірами і можливостями підприємства – з другого. Для здійснення успішної діяльності на ринку необхідна ретельно розроблена та добре обміркована товарна політика. Це пов'язано з тим, що товар служить ефективним засобом впливу на ринок, головною турботою підприємства та джерелом отримання прибутку.

У процесі дослідження було висвітлено поняття «асортименту», «асортиментної політики» та «асортиментної стратегії». Розглянуто основні методологічні моделі планування асортименту, зокрема такі як принцип довгострокової стратегічної орієнтації, принцип синергізму та принцип стратегічної гнучкості. Варто зауважити, що принцип синергізму і принцип стратегічної гнучкості мають різні «вектори впливу». Вони носять суперечливий, а в деякому сенсі - взаємовиключний характер. Протиріччя між цими принципами неможливо виключити повністю, але можна частково компенсувати за допомогою раціонального компромісу.

Література

1. Єфімова С. Актуальність асортиментної політики у сучасному управлінні підприємством роздрібною торгівлі. Міжнародний електронний науковий журнал. 2017. № 7 (12)
2. Ивахник Д.Е. Повышение конкурентоспособности промышленного предприятия на основе гибкой асортиментной политики: дис. канд. экон. наук. Благовещенск, 2001. 215 с.
3. Малюк С.А. Методы и принципы формирования асортиментной политики предприятия. АНИ: экономика и управление. 2014. №2 (7). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metody-i-printsipy-formirovaniya-assortimentnoy-politiki-predpriyatiya> (дата обращения: 22.11.2020).
4. Proshkina, Olga V.; Efremova, Oksana I. Methodology of forming the assortment policy of the enterprise. 2019; 89-92.
5. Ф. Котлер «Основы маркетингу» Короткий курс. Пер. з англ. - М.: Видавничий дім «Вільямс». 2007. 656 с.

Степаненко В.О.,
магістр кафедри менеджменту
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ПОНЯТТЯ, КАТЕГОРІЯ, ВИЗНАЧЕННЯ

На сьогодні не існує загальноприйнятого визначення поняття «організаційно-економічного механізму», а існуючі визначення дуже часто не співпадають та суперечать один одному і є не досить

повні. Відсутність консенсусу в визначеннях змісту терміну «організаційно-економічного механізму» ускладнює його використання в вирішенні практичних управлінських завдань розвитку підприємства, наприклад, при діагностиці та забезпечення належного рівня конкурентоспроможності. Наразі в економічній теорії не розроблено досить повне, з точки зору системного аналізу визначення структури організаційно-економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Наведемо декілька основних підходів до визначення поняття «організаційно-економічний механізм». А. М. Букреев висловлювався так - Сукупність організаційних та економічних форм і методів, пов'язаних на мікро- і макрорівнях в єдиний порядок будь-якого виду діяльності [1]. Л. Е. Довгань - сукупність організаційних та економічних важелів (кожному з яких властиві власні форми управлінського впливу), які здійснюють вплив на економічні та організаційні параметри системи управління підприємством, що сприяє формуванню і підвищенню організаційно-економічного потенціалу, отримання конкурентних переваг та ефективності діяльності підприємства в цілому [2]. Г.В. Астапова - система елементів організаційного та економічного впливу на економічний процес [3]. А.Г. Гончарук - система методів, операцій, важелів, організаційних структур і їх взаємозв'язків, що визначають зміст процесу управління [4].

Дивлячись на вищеперераховані визначення, можна виділити деякі особливості поняття «організаційно-економічний механізм».

1. Організаційно-економічний механізм – являється цілою системою (сукупністю) різноманітних методів та інструментів.

2. Організаційно-економічний механізм має складну структуру їх взаємопов'язаних між собою підструктур, кожна з яких має на меті забезпечення належної ефективності діяльності підприємства.

3. Організаційно-економічний механізм виступає як сукупність дій локального характеру для компанії, а також як масштабна система організаційно-економічних методів її діяльності.

4. Організаційно-економічний механізм не може бути відірваним від управлінської системи компанії. Ефективне застосування організаційно-економічного механізму можливе лише при взаємодії із системою управління підприємством.

Визначення Л.С. Довгань є найбільш повним і узагальнюючим трактуванням організаційно-економічного механізму.

Сформулюємо наступне визначення організаційно-економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства, об'єднавши запропоновані визначення термінів «конкурентоспроможність підприємства» і «організаційно-економічний механізм» [2].

Це сукупність економічних та організаційних інструментів впливу на здатність компанії адаптуватися до змін ринкового середовища, які дозволяють займати найвигідніше місце на ринку за рахунок конкурентних переваг.

Визначення, яке запропоноване зверху, дозволяє чіткіше зрозуміти суть терміну і також може бути використано в економічній літературі.

Література:

1. Букреев А.М. Организационно-экономический механизм антикризисного управления: теория и практика. Воронеж: Издательство ВГТУ: 2000 – 164 с.

2. Довгань Л. Е. Формирование организационно-экономического механизма эффективного управления предприятием / Л. Е. Довгань // Экономический вестник НТУУ «КПИ». – Киев, 2012. – № 9. – Режим доступа: <http://economy.kpi.ua/ru/node/376>

3. Астапова Г. В. Организационно-экономический механизм корпоративного управления в современных условиях реформирования экономики Украины / Г. В. Астапова, Е. А. Астапова, Д. П. Дойко. – Донецк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2001. – 526 с.

4. Гончарук А.Г. Формирование общего механизма управления эффективностью предприятия/ А.Г. Гончарук//Экономика промышленности. – 2009. №2. – С.164-175.

*Філіппова В.Д.,
студентка фінансового факультету
Університету митної справи та фінансів*

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ІСТОРІЇ КАЗНАЧЕЙСТВО УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СКАРБНИЦІ ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ

Протягом століть зі становленням державності нашої країни формувались своєрідні фінансові структури, які не тільки зберігали матеріальні цінності й фінансові ресурси, але й відповідали за процес регулювання державних коштів. Для розуміння загального функціонування механізму казначейства України слід вивчити його історичні корені. Це й визначає актуальність обраної теми дослідження.

Для початку пропонуємо окреслити історичні межі дослідження: заснування першої Хортицької Січі Дмитром Вишневецьким відбулося у кінці XV ст., а історія останньої Нової Січі завершилася у 1705 році.

На той час роль законодавчого і судового органу відіграла Січова рада, а виконавчого органу – Січовий Кіш. Рада обирали старшину, яка включала: кошового отамана (головного військового керівника), суддю, писаря, осавул та курінних отаманів – та військових служителів з начальниками. Старшина розпоряджалася й фінансами запорозької Січі.

Господарство Січі поділялося на січово-курінне та індивідуально-паланкове. Кожен курінь мав майно і доходи, якими Кіш не розпоряджався. Козаки-«гніздоки», виходячи з колективних куренів, створювали приватні хутори, промисли [1, с. 135].

Козаки займалися скотарством, трохи землеробством, особливе місце займали рибальство, мисливство, бджільництвом. Їм вдавалося не тільки задовольняти свої потреби власним господарством, а й торгувати товарами за межами Січі. Наприклад, ікру, рибу, хутро, тютюн, сіль та інші продукти активно постачали до Росії, Криму, Польщі та Туреччини. Вести доволі жваву зовнішню торгівлю сприяли кліматичні умови, вигідне економічне розташування.

Фінансова система на Січі створювалася під впливом бюджетно-фіскальних інститутів Київської Русі, Польщі та Литви. Андрущенко В. Л. і Федосов В. М. зазначають, що запорозці організували Січовий скарб за прикладом державної скарбниці Литовського князівства. У ньому зберігались, крім грошей, матеріальні цінності, військові клейноди, зброя та бойові припаси. [2, с. 99; 100].

Головним розпорядником скарбу був шафар. Йому підпорядковувались підшафари (заступники), кантаржей і канцеляристи. Шафар зі своїм штатом акумулювали доходи, видавали кошти й речі, вели облік грошей та матеріальних цінностей, звітували кошовому та козацькій Раді.

Січовий скарб поповнювався епізодично за рахунок військової здобичі, одержаної козаками під час війни з турками, татарами й поляками. Усе добуте шаблею в процесі боротьби: золото, коштовності, зброєю тощо – запорозці називали «козацьким хлібом». Віра Стоян у своїй роботі вважає було, що це було дуже непевним джерелом доходів [3, с. 197].

Вагоміше значення для поповнення скарбу мали кошові регалії, доходи від промислової експлуатації сільськогосподарських угідь, земель, зимівників і хуторів – домени.

Важливим джерелом прибутків скарбу також були доходи від внутрішньої та зовнішньої торгівлі. На запорозьких базарах кантаржей, що контролювали міру й вагу, стягували мито з купців за перевезення товарів із сусідніх країн. Крім того, торгівці, які завозили вино чи горілку на Січ, також платили мито на церкву й старшину. А ще мало місце також мостове – плата за перевезення по Дніпру та річках у межах Запорозьких Вольностей. У різні часи розмір мита змінювався.

Неабиякі внески потрапляли до казни від внутрішніх податків. Наприклад, торговий податок, кувовий збір – зі спиртного, податок із шинків, подимний, що збирався з сиднів – одружених козаків, що проживали в зимівниках і селах, та інші.

Також на Січ надходили гроші й хліб від Речі Посполитої та Росії, так зване «жалування». Таку форму грошового забезпечення в 1576 році організував король Стефан Баторій, який обіцяв річну плату Запорозькому Війську у вигляді червонця та козуха. Але державна казна Речі Посполитої нерідко спустошувалася, тому обіцяна плата не завжди видавалася. Згодом і від російського уряду козаки отримували спочатку несистематичну, а потім уже постійну, затверджену плату [1, с. 136].

Існували й інші джерела наповнення Січового скарбу: судові штрафи, конфісковане й безхазяйне

майно, викуп за невідьників тощо.

Видатки запорожців передусім були направлені на утримання козацької старшини й церкви, придбання озброєння та продовольчих товарів, допомогу нужденним Запорозького Війська. Також вони були розраховані на утримання війська сусідніх держав протягом бойових дій, дарування російським царям.

Варто відзначити, що власної грошової одиниці Запорозька Січ не мала. Тому в грошовому обігу перебували російські паперові асигнації та іноземні монети: російські мідні й золоті, турецькі леви, орлянки, шостаки, чехи, австрійські й голландські талери тощо [4, с. 20].

Отже, фінанси козацької держави були належним чином організовані. Запорозькій Січі на підставі досвіду інших держав, особливо Литовського князівства, вдалося утворити Січовий скарб – своєрідний фінансовий орган, однією з функцій якого було виконання запорозького бюджету. Він мав певні, пристосовані до того часу особливості, щодо структури формування доходів та видатків, які в свою чергу поділялися на зовнішні та внутрішні. Вважаємо, що це заклало чимале підґрунтя для розвитку казначейства держави протягом наступних століть.

Література:

1. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України: навч. посібник. Київ: Знання-Прес, 2006. 607 с.
2. Андрущенко В. Л., Федосов В. М. Запорозька Січ як український феномен. К.: Заповіт, 1995. 168 с.
3. Стоян В. Еволюція інституту казначейства: витоки та становлення. Світ фінансів. 2013. № 1. – С. 195–205.
4. Казначейська справа : інтегрований посібник. У 2-х т. – Т.1. / П.Г. Петрашко (під редакцією), О.О. Чечуліна, В.Т. Александров, С.О. Булгакова та ін. Київ: НВП «АВТ», 2004. 288 с. – URL: <http://fin.fem.sumdu.edu.ua/uk/kaznsprava/>

Ховрат А.В.,

*здобувач вищої освіти факультету комп'ютерних наук
Харківського національного університету радіоелектроніки*

ІНСТРУМЕНТИ ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ ГЛОБАЛЬНОЇ БІДНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Наразі за даними всесвітнього банку більше 700 мільйонів людей живуть в стані крайньої бідності [1], тобто мають менше 2 доларів у день. Особливо це помітно у країнах зі слабкою економікою й тих, що схильні до військових конфліктів, зокрема країн Африки та країн близького сходу. Люди там мають велику кількість проблем з товарами першої необхідності: від ліків до їжі та питної води. І все це відбувається, не зважаючи на невпинне зростання світової економіки. Тому виникає доволі логічне питання у чому полягають причини цієї проблеми та за допомогою чого її можна розв'язати?

Почнемо з тлумачення власне поняття бідності, яке буде використано надалі. Справа в тому, що способів збору та аналізу даних безліч це і зумовлює різницю між певними показниками.

Бідність [2] – це соціальне положення, що характеризується відсутністю необхідних матеріальних засобів для того, щоб проводити повноцінне (відповідно до норм прийнятих суспільством) життя. Вона може проявлятися в голоді, обмеженому доступі до освіти, соціальній дискримінації, ізоляції тощо.

Щодо статистичних даних, то було прийнято рішення, використовувати у інформацію, щодо крайньої бідності, яка досліджується великою кількістю міжнародних організацій, зокрема Світовим банком [1]. За їхніми даними, відсоток населення, що знаходиться у стані «крайньої бідності», є найвищим на Мадагаскарі (82%). Далі йде Бурунді (78%) та Конго (77%).

Стосовно абсолютних показників, то найбільша кількість людей, що знаходиться у стані «крайньої бідності» в Індії – 21% населення, однак це майже 300 мільйонів людей. Для прикладу, у той же час для всієї Африки на південь від Сахари цей показник близько 400 мільйонів.

Ознайомившись із ситуацією, можемо перейти власне до розгляду причин такого стану та засобів боротьби з ним.

За даними ООН існує декілька основних причин нинішнього стану бідності:

- Відсутність доступу до освіти;
- Недостатній доступ до чистої води та поживної їжі;

- Відсутність доступу до роботи;
- Обмежені можливості урядів.

Давайте розглянемо кожен з цих причин окремо. І почнемо з освіти.

Звичайно, не кожна людина без освіти живе в умовах крайньої бідності. Але більшість вкрай бідних освіти не мають. За даними ЮНЕСКО існує багато бар'єрів, що заважають дітям ходити до школи, і серед них варто виділити наступні:

- Нагальну потребу у робочій силі з боку дітей;
- Не можливість купувати супроводжуючі товари для навчання;
- Наявність дискримінаційної складової у суспільстві.

Варто зауважити, що за підрахунками вже названої ЮНЕСКО, 171 мільйон людей можна вивести з крайньої бідності, якщо вони покинуть школу хоча б з базовими навичками читання. А за умови повної середньої та вищої освіти, бідність у світі може зменшитися вдвічі.

Перейдемо до наступної причини – нестача їжі та води.

За даними ООН більше 2 мільярдів людей не мають доступу до чистої води у себе вдома [3], при цьому понад 800 мільйонів страждають від голоду. І насправді це доволі проблемна ситуація. За умови недоотримання достатньої кількості поживних речовин, у людському організмі починаються процеси зміни поведінки, що провокують бідність.

Наступною і не менш важливою причиною є обмеженість, або відсутність роботи. Це особливо помітно в частині світу, що розвиваються. Зменшення доступу до продуктивних земель (часто внаслідок конфліктів, перенаселення чи кліматичних змін) та надмірна експлуатація таких ресурсів, як риба чи мінерали, створюють дедалі більший тиск на багато традиційних засобів існування. Прикладом може слугувати, вже згадана Демократична Республіка Конго більша частина населення якої проживає в сільських громадах.

Заключено, однак не останньою, причиною є обмежені можливості урядів.

Якщо жителі Сполучених Штатів мають доступ до різноманітних програм соціального забезпечення, то деякі уряди не можуть надати подібний вид допомоги своїм громадянам – і інколи відсутність цієї підтримки і стає причиною переходу у стан «крайньої бідності».

Розібравшись з причинами можемо перейти до інструментів впливу. Почнемо з глобального економічного зростання.

Виходячи зі статистичних даних [4] впродовж XX століття, завдяки зростанню світового ВВП кількість бідних змогла зменшитися на 50 мільйонів.

На противагу 75%-ам людства, що жили у крайній бідності у 1820 році, ми маємо у 2015 році – близько 10%. Подібне значне поліпшення показників звичайно вказує на поліпшення ситуації, однак варто розуміти, що мова про відносні, а не абсолютні показники. Так населення Землі станом на 1820 рік становило близько 1 млрд людей, у той же час станом на 2015 близько 7 млрд. Таким чином на противагу 750 млн у 1820, маємо близько 700 млн у 2015-му. Це в цілому підтверджує позитивну тенденцію, хоча і не таку значну.

Однак виникає питання: як саме реалізувати подібне глобальне зростання?

Проаналізувавши причини виникнення, можна виділити наступні шляхи вирішення проблеми бідності, зокрема це:

Проведення ліберального реформування системи освіти, яке б дозволила долучити до навчання різні групи населення, зокрема найбідніших. У поєднанні з введенням обов'язкової середньої освіти. Серед більш конкретних прикладів можна виділити безкоштовні школи, які за рахунок держави надають усі необхідні засоби як для самостійного так і для колективного навчання. Або так звані виплати на освіту, коли державні кошти безпосередньо надаються сім'ям з можливістю витратити їх лише на цю сферу.

Оновлення чи проведення каналізаційної системи з встановленням якісних фільтрів. Це надасть доступ до чистої води усім жителям відповідної країни. Також, вже на місцевому рівні, можна здійснити інтегрування точок для пиття у цивільний ландшафт, як це зроблено у деяких парках нашої держави.

Введення практики «істинної допомоги». Це, коли людям, які подають документи, щодо підтвердження власного статусу бідності, будуть надаватися спеціальні продуктові корзини, при чому це може бути, як і безпосередньо харчі, так і кошти по аналогії з системою освіти. Іншим шляхом, однак подібним до цього, є створення спеціальних «бюджетних» місць харчування, де їжа або безкоштовна, або достатньо дешева. Реалізацію практики подібних місць можна побачити, наприклад, у Південній Кореї.

Проведення будівництва дешевого житла та надання людям іпотечного кредиту, задля його купівлі. Варто зазначити, що наразі мова не про створення так званих «комуналок», що були популярним у XX

столітті, скоріше про компактні оселі, зроблені за прикладом азійських країн, як ви це можете побачити на слайді. Насправді вони є більш екологічними та дешевшими, а сучасні технології будівництва, надають можливість створити подібне житло для будь-якого клімату.

Інвестування у розвиток сільського господарства, зокрема у так звані «малі ферми», інакше кажучи у індивідуальні. Подібна практика показала свою життєздатність на прикладі Китаю, який розпочав її у кінці 70-х і продовжує понині. Серед конкретних проявів інвестицій може бути створення «шерингу» сільгосп знарядь різноманітного призначення, від лопат до комбайнів.

Створення чи оновлення органів санітарно-епідеміологічного контролю, які би слідкували за дотриманням усіх необхідних норм. Ви можете сказати, що подібні структури існують і сьогодні. Це справді так, однак варто їх поєднати з наданням державних або скоріше комунальних послуг з прибирання тих чи інших ділянок. Це можна також розглянути у синтезі з більш сучасними методами – створенням «бази смітєвих точок». Тобто мапи, де будуть вказані усі забруднені місця країни чи міста. А відкриття такої бази, надасть можливість усім охочим власноруч прибирати сміття, та допомогти з цієї проблемою.

Крайнім, однак не останнім шляхом подолання проблеми бідності, може бути створення великої інформаційної системи допомоги бідному населенню. Це може бути краудфандинг застосунки, які наразі існують для збирання коштів на їжу, чи просто додаток з проханнями по більш конкретну допомогу, наприклад з очищення водоймищ чи полагодження зламаних дахів.

Власне подібні державні системи, можна використовувати для збирання коштів на проведення глобального оновлення тих чи інших необхідних систем. Окрім цього є можливість передбачити так званий податок для бідних, однак лише при досягненні певного рівня доходу, який можна назвати «вище середнього». Це дозволить без збільшення дефіциту бюджету покращити становище з бідністю, навіть у тих країнах, що не мають значних коштів.

Після аналізу стану та причин бідності у світі, можна зазначити, що для того аби зробити значні кроки у вирішенні цієї проблеми, необхідно реалізовувати програми «швидкого і стійкого економічного зростання» в таких областях, як охорона здоров'я, освіта чи харчування. У поєднанні з сучасними інформаційними технологіями це надасть можливість у найближчому майбутньому зменшити обсяг бідного населення у декілька разів.

Література:

1. Poverty. Overview [Електронний ресурс] // World Bank. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview>.
2. Poverty. Definition [Електронний ресурс] // Merriam-Webster Dictionary. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/poverty>.
3. Water [Електронний ресурс] // United Nations. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.un.org/en/sections/issues-depth/water/>.
4. Roser M. Global Extreme Poverty [Електронний ресурс] / М. Roser, Е. Ortiz-Ospina // Our World in Data. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://ourworldindata.org/extreme-poverty>.

Чаркіна Т.Ю.,

*к.е.н., доцент кафедри «Економіка та менеджмент»
Дніпровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*

ТУРИСТИЧНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ЯК НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ПАСАЖИРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

На даний час пасажирський комплекс залізничного транспорту перебуває у дуже скрутному становищі. Пасажирські перевезення у більшості своєї, окрім деяких міжнародних напрямків, збиткові. Швидкісні перевезення розвиваються дуже повільно із-за хронічної нестачі інвестицій на оновлення вагонів. Потрібно сказати, що середня швидкість цих поїздів складає 100-120 км/год., а на окремих

дільницях досягає 160 км/год. Безумовно, це дуже повільно у порівнянні зі швидкостями поїздів провідних Європейських країн.

Приміські перевезення соціально спрямовані, тому збиткові більше, ніж на 85%. Приміські пасажирські перевезення є ефективним і найдешевшим видом транспортного сполучення, який поєднує міста на відносно невеликій відстані [1]. Вони сприяють зменшенню кількості заторів на автомобільних дорогах, зниження забруднення навколишнього середовища, зниження аварійності тощо.

Це найбільш екологічний вид транспорту у порівнянні з усіх видів транспорту, тому Євросоюз говорить про те, що рейковий вид транспорту повинен бути лідируючим серед усіх видів транспорту в країні.

Достатньо високий попит на пасажирські залізничні перевезення обумовлений численними факторами, серед яких безпека, ритмічність, помірна вартість і незалежність від погодних умов [1].

Надання туристичних перевезень залізничним транспортом різноманітять послуги та принесуть доходи Укрзалізниці.

Поняття «туризм» визначається в законі України «Про туризм» як тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування (стаття 1). Такий виїзд людини робить її туристом. Туристом вважається особа, яка здійснює подорож по Україні або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін [2].

Можна навести багато прикладів вдалої організації залізничних туристичних перевезень. Залежно від ширини колії, туристичні поїзди різних країн відрізняються своєю конструкцією, методом організації перевезень, якістю послуг, які надаються туристам впродовж подорожі, та іншими параметрами.

Найвідомішим і найпопулярнішим у Європі вважається розкішний туристичний поїзд «Східний експрес» компанії «Орієнт Експрес». Пасажири мають можливість відвідати найпривабливіші міста світу, при цьому вартість квитка залежить від тривалості подорожі (у середньому дві тисячі доларів за один день) [3].

В Ірландії туристам, які бажають подорожувати залізницею, пропонують три варіанти маршрутів поїздом *Belmond Grand Hibernian* різної тривалості (2, 4 або 6 днів). Туристи відвідують замки, музеї, віскарни й навіть ринок. Вартість квитка до 10 000 доларів.

Які ж повинні бути послуги з туристичних перевезень, які будуть надаватися залізничним транспортом. Ці послуги повинні бути безпечними, комфортними, з широким спектром додаткових послуг, щоб задовольняти усі потреби сучасних пасажирів. Для цього потрібні сучасні вагони нового покоління зі зручними купе та комфортабельними ліжками, швидкий Інтернет, можливість отримання додаткового харчування (бажано гаряче), наявність кондиціонерів, біотуалетів, спеціального обладнання для осіб з обмеженими можливостями тощо, а також отримання додаткового спектру послуг на вокзалах та в поїздах.

Нещодавно Укрзалізницею було запущено пілотний проект забезпечення харчування на декількох напрямках. Експериментальну послугу було введено в поїздах дальнього слідування сполученням «Київ – Ужгород» та «Київ – Івано-Франківськ». В результаті чого виявилось, що ця послуга прийшлася до вподоби пасажирам [4]. Але гаряче харчування потрібно запровадити з різним меню по класам поїздів «економ», «стандарт», «комфорт», ураховуючи потребу всіх категорій пасажирів.

Отримати додаткові доходи залізницям, окрім послуг, що надаватимуться пасажирам у туристичних потягах, можливо від реалізації місць у комфортабельних готелях, які доцільно відкрити на кожному крупному вокзалі.

Як свідчить передовий досвід організації туристичних перевезень країн Євросоюзу, цей вид туризму сприяє розвитку внутрішнього туризму, що забезпечить додаткові надходження в залізничну галузь та державі.

Література.

1. Реформа приміських пасажирських залізничних перевезень і розвиток регіонів. Електронний ресурс. URL: https://cfts.org.ua/blogs/reforma_primiskikh_pasazhirskikh_zaliznichnikh_perevezen_i_rozvitok_regioniv_431
2. Поняття туризму та його види. Електронний ресурс. URL: <https://studfile.net/preview/5118335/page:17/>

3. Познякова О.В. Закордонний досвід функціонування туристських залізничних перевезень. Електронний ресурс. URL: ahmerov.com/book_1258_chapter_16_2.4_Zakordonnij_dosvd_funkonuvannja_turistskikhzalznicnikh.html

4. Чаркіна Т.Ю. Підвищення конкурентоспроможності пасажирських перевезень за рахунок якості сервісу. Л.В. Марценюк, Т.Ю.Чаркіна, О.В Вітрученко Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: Збірник наукових статей за матеріалами (11 – 12 квітня 2019 р.). Частина 2. – Дніпро: НМетАУ, 2019. – 572 с. – С. 197-200.

Шарко І.О.,

*канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва*

ЕЛЕМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Тенденції розвитку аграрного сектору економіки України свідчать про необхідність створення умов для активного впровадження елементів інноваційної моделі управління галуззю. Така модель передбачає, у першу чергу, реалізацію інтелектуального потенціалу країни, модернізацію виробництва та зниження його ресурсоемності, заохочення учасників агропромислового виробництва до впровадження інноваційних розробок, що забезпечать нарощення частки доданої вартості в кінцевій продукції [4].

Аналіз існуючих у світі національних інноваційних систем дозволяє виділити чотири види НІС. Перший з них умовно називають «євроатлантичною» моделлю, другий – «східноазіатською», третій – «альтернативною», четвертий – модель «потрійної спіралі». Найбільш прогресивною є модель «потрійної спіралі», яка має такі основні ознаки: 1) у суспільстві, заснованому на науковому знанні, характерно посилення ролі університетів у взаємодії з виробництвом та урядом; 2) три інститути (університет-державабізнес) прагнуть до співпраці, при цьому інноваційна складова генерується з даної взаємодії, а не з ініціативи держави; 3) на додаток до традиційних функцій, кожен з трьох інститутів частково бере на себе функції інших інституційних сфер, а здатність виконувати нетрадиційні функції є джерелом інновацій.

На практиці це виражається в тому, що університети, займаючись освітою та науковими дослідженнями, вносять також свій внесок у розвиток економіки через створення нових компаній в університетських інкубаторах, бізнес частково надає освітні послуги, а держава виступає як громадський підприємець і венчурний інвестор в доповненні до своєї традиційної законодавчої та регулюючої ролі. У даній моделі провідне значення відводиться університетам, які перетворюються на підприємницькі університети чи університети промислового типу, застосовуючи знання на практиці і вкладаючи результати в нові освітні дисципліни [1, с. 77].

За результатами проведеного дослідження було виявлено, що в Україні тільки 2,4% підприємств з технологічними інноваціями мають партнерство з університетами (ВНЗ) [2, с. 183]. У той же час дослідження проблеми кадрового забезпечення аграрної науки показало, що у найближчий час дефіцит кадрів стане найбільш суттєвою перешкодою, що стримуватиме розвиток аграрної сфери [3, с 46]. Таким чином, підтримка освіти та науки стають тими пріоритетними напрямками, реалізація яких принципово визначатиме, чи стане Україна країною з інноваційною економікою, а також за якою моделлю вона буде розвиватися.

Застосування моделі інноваційного розвитку за типом «потрійна спіраль» в аграрному секторі економіки України має передбачати комплексне поєднання можливостей і пропозицій науково-технологічного сектору аграрної економіки з підприємницьким сектором через ефективно працюючу інноваційно-інвестиційну інфраструктуру [2]. Для реалізації такої інтегрованої діяльності необхідні:

по-перше, оновлення системи створення та розповсюдження наукових знань;

по-друге, створення в аграрному секторі інноваційної інфраструктури, що включатиме технологічну, фінансово-інвестиційну, інформаційно-комунікативну та консалтингову складові;

по-третє, активний розвиток елементів наукоємного ринку, зокрема технополісів, наукових, технологічних і індустріальних парків, інноваційних центрів з трансферу технологій, інноваційно-інвестиційних бізнес-інкубаторів, інформаційно-комунікаційних мереж консалтингових і інжинірингових фірм, інституційних державних та приватних інвесторів;

по-четверте, стимулювання в агропромисловому секторі економіки діяльності у сфері трансферу технологій, інноваційного підприємництва і венчурного інвестування;

по-п'яте, активізація кооперації інноваційних підприємств з університетами та іншими навчальними закладами для створення інноваційних процесів та продуктів; підтримка системи підготовки кадрів, які мають забезпечувати розробку і впровадження агроінновацій у майбутньому.

Література

1. Управління інноваціями : навч. посібник / О.І. Гуторов, Л.І. Михайлова, І.О. Шарко, С.Г. Турчіна, О.В. Киричок. – Вид. 2-ге, доп. – Харків: ФО-П Дулюнова, 2016. – 266 с.
2. Розвиток інноваційної системи України в європейському науково-технологічному просторі : наукова доповідь / за ред. чл.-кор. НАН України І.Ю. Сторова ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2018. – 198 с.: табл., рис. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/docs/sr/302.pdf>
3. Аграрний і сільський розвиток для зростання та оновлення української економіки : наукова доповідь / за ред. чл.-кор. НАН України Бородіної О.М., д-ра екон. наук Шубравської О.В. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2018. – 152 с.
4. Володін С.А. Концептуальні засади платформи «Агротехнополіс» інноваційно-інвестиційного розвитку наукоємної аграрної сфери. *Економіка АПК*. 2016, № 5. С. 15-22.

Шемігон О.І.,

канд. с.-г. н., доцент кафедри менеджменту

Білоцерківського національного аграрного університету

УПРАВЛІННЮ ТЕХНОЛОГІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ У ТВАРИННИЦТВІ – НАУКОВЕ ПІДґРУНТЯ

Управління технологічними процесами в тваринництві – це сукупність безперервних, послідовно виконуваних, взаємозв'язаних прийнятих рішень, що можуть впливати на працівників, тварин, засоби виробництва, фінанси для упорядкування виконання різних, що змінюють одна одну, робочих операцій, з метою забезпечення одержання продукту відповідної якості і заданої кількості. Сутність цього управління полягає в досягненні підприємством його мети за найбільш оптимального використання ресурсів і максимального виходу продукту.

Крім того, реаліями сьогодення для прибуткового ведення господарства, особливо тих сільськогосподарських підприємств, які займаються тваринництвом, в умовах жорсткої конкуренції є впровадження інновацій. Досвід інших країн свідчить, що із впровадження інноваційних технологій в тваринництві підвищиться продуктивність тварин та поліпшиться якість продукції [1].

Характеризуючи рівні управління технологічними процесами у тваринництві то, перш за все, варто виділити:

- інституційний рівень (директор підприємства), який забезпечує стратегічне і загальне керівництво, випрацьовує (разом з дирекцією) політику організації;
- управлінський рівень (головний технолог, головний зооінженер, головний лікар вет. медицини, інженер з трудовітських процесів у тваринництві, начальник цеху тваринництва тощо), хто забезпечує реалізацію політики організації в сфері тваринництва, розроблену вищим керівництвом (можливо і за власної участі), несуть відповідальність за детальне доведення завдань до виробничих підрозділів та їх виконання;
- технічний рівень (бригадир, завідуючий фермою), хто відповідає за доведення поставлених завдань до безпосередніх виконавців (оператори машинного доїння, оператори по догляду за молодняком, пташниці тощо) та ефективність їх виконання.

Забезпечуючи власне саме управління технологічними процесами у тваринництві, а також і поділ на рівні управління, варто розуміти і вміло використовувати напрацьований фахівцями (вченими і практиками) теоретичний і практичний досвід з цього питання. Мова йде, насамперед, про знання і розуміння законів управління.

Без сумніву, перш за все, це закон спеціалізації управління. Сутність цього закону полягає в тому, що управління в організації, як правило, здійснюється достатньою кількістю фахівців (про них ми згадали вище) і це обумовлює необхідність в розподілі і спеціалізації різних функцій управлінського персоналу.

Види робіт, що виконують управлінці, залежать від кількох факторів, зокрема: функцій управління (планування, організація, мотивація, контроль, координація); трудомісткості виконуваних функцій (керівники служб, спеціалісти); різних повноважень (рівні повноважень, права, обов'язки, відповідальність). Такий розподіл обов'язків між управлінцями, в залежності від перелічених факторів, набуває характеру спеціалізації і професіоналізму.

Професіоналізм в роботі є невід'ємною рисою менеджера - спеціаліста. Виходячи з того, що управління є достатньо тонкою справою і функції управління, достатньо якісно, не може виконувати одна людина, тому і присутня, особливо на другому (управлінському) рівні, така кількість фахівців.

Другий закон – це закон інтеграції. Зміст інтеграції міститься в самій природі управління. Інтеграція - це об'єднання відокремлених, спеціалізованих дій в єдиний загальний процес функціонування і розвитку управління. Цей закон має об'єктивний характер, тому що в практичній роботі управління не може здійснюватися без об'єднання і координації діяльності всіх підрозділів і спеціалістів. В нашому випадку, на допомогу цеху тваринництва, насамперед, приходить цех рослинництва (забезпечуючи тваринництво кормами) на чолі з начальником цеху (агрономом). Натомість, від цеху тваринництва одержує, як мінімум, органічне добриво (гній). Сама ж організація в цілому має можливість перетворювати рослинний продукт (зерно тощо) у продукт тваринного походження (молоко, яйця вовну тощо).

Інтеграція в управлінні проявляється через наступні компоненти: ціль (розширення товарного асортименту), механізми управління (систему для досягнення поставлених цілей), координацію роботи структурних підрозділів (структуру управління), інформаційне забезпечення (ситуація на ринку), а також інфраструктуру управлінського апарату.

Третій закон – це закон оптимального поєднання централізації і децентралізації в управлінні. Він допускає, з одного боку, централізоване управління, а з іншого - передбачає передачу окремих функцій управління на нижчий рівень.

Об'єктивно система управління має централізовану форму. Мозковий центр менеджменту організації представлений, як правило, дирекцією, правлінням чи директором. Товариства, в яких керівництво вищої ланки бере на себе більшу частину повноважень, необхідних для прийняття важливих рішень, наприклад - рішення правління, називаються централізованими. Децентралізовані організації - це такі, де повноваження розподілені між нижчими рівнями управління.

Серед переваг централізації – концентрація зусиль вищого управління на глобальних і стратегічних питаннях.

До переваг децентралізації, перш за все, варто віднести збільшення вищого менеджменту від біжучих справ, підвищення ініціативності працівників нижчого рівня, підвищення мотиваційного фактору, об'єктивна оцінка результатів прийнятих і реалізованих управлінських рішень.

До недоліків децентралізації, перш за все, варто віднести ускладнення координації, прояв певних труднощів при узгодженні цілей, а також можливий ризик реалізації чийось одиничних амбіцій.

Четвертий закон – закон демократизації управління. Специфіка демократичного управління підприємством така, що, з одного боку, необхідно стимулювати висування якомога більшої кількості ідей, пов'язаних з підвищенням ефективності діяльності підприємства, забезпечити достатню свободу дій співробітників цього підприємства, створити позитивні мотиви праці, а з іншого — необхідно здійснювати контроль за демократизацією у межах стратегічного планування[2].

Проте, як зазначає далі автор[2], демократизація управління, що являє собою складний та довготривалий процес, має певні переваги у сучасних умовах господарювання, а саме можливість створення сприятливого психологічного клімату, краще розуміння підлеглими діяльності підприємства, відкритість до креативного мислення та нових ідей.

Варто зазначити, що демократизація управління на сьогодні є необхідною умовою для підприємств в умовах переходу до ринкової економіки, адже саме це допоможе досягти того довгоочікуваного результату успішного менеджменту, який призведе до успіху їхньої діяльності та в цілому для підвищення рівня конкурентоспроможності економіки.

Це далеко не повний перелік законів управління, які безпосередньо чи опосередковано можуть впливати як на сам процес управління, так і на результати господарювання. Але ті, що приведені нами, з нашої точки зору, є ключовими.

І, насамкінець, тлумачачи вислів Жозефа Жубера – французького письменника-мораліста: «Кращі закони народжуються зі звичаїв», можна сказати, що кращі управлінські закони народжуються в успішних (у широкому сенсі цього слова) організаціях.

Література

1. Сагачко Ю.М. Формування системи управління якістю продукції тваринництва на основі інновацій. Режим доступу: <http://journals.urau.ua>

2. Ястремська Н.М. Проблеми розвитку демократичного стилю управління підприємств приватної форми власності. ВІСНИК ДонНУЕТ 2017 № 1(66), С. 112-118.

Янкович О.В.,

*студент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*

ОБ'ЄДНАНИЙ ФОНД АБО ТЕНДЕНЦІЯ СУЧАСНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РУХУ ЩО ТАКЕ ОБ'ЄДНАНИЙ ФОНД?

Об'єднаний фонд - це портфель, що складається з активів та декількох рахунків, які об'єднані між собою. Об'єднані фонди існують для зменшення витрат на управління окремими рахунками.

Об'єднані фонди є різновидом об'єднаних коштів, які іноді називають об'єднаними фондами . Хоча цей термін може бути використаний в загальному , як і в «взаємний фонд використовує змішуватися -fund структури,» це також відноситься до певного типу інвестиційного транспортного засобу. Оскільки це стосується конкретних інвестиційних механізмів, він не перелічується у відкритому доступі та не доступний окремим роздрібним інвесторам. Натомість він, як правило, присутній у пенсійних планах, пенсійних фондах, страхових полісах та інших інституційних рахунках.

Розуміння об'єднаного фонду

Багато в чому об'єднані фонди схожі на взаємні фонди. І тим, і іншим професійно керує один або кілька менеджерів фондів. Обидва типи фондів інвестують в основні фінансові інструменти, такі як акції, облігації або їх поєднання. Крім того, як і пайові фонди, інвестиції об'єднаних фондів отримують вигоду від економії на масштабі, що дозволяє знизити торгові витрати на долар інвестицій та диверсифікації , що знижує ризик портфеля.

Нагляд за об'єднаними коштами

Однак одна з основних і важливих відмінностей полягає в тому, що змішані фонди не регулюються Комісією з цінних паперів та бірж (SEC), а це означає, що вони не повинні подавати різноманітні тривалі розкриття інформації. Взаємні фонди, з іншого боку, повинні зареєструватися в SEC та дотримуватися Закону про інвестиційну компанію 1940 року , тим самим надаючи їм обтяжливі вимоги щодо розкриття інформації. Однак змішані кошти не повністю позбавлені нагляду: вони підлягають перегляду Управлінням контролю валюти США, а також окремими державними регуляторами.

Хоча пайові фонди мають проспект , об'єднані фонди мають Зведений опис плану (SPD), який пропонує більш детальну інформацію, що описує цілі фонду, інвестиційну стратегію та досвід керівників. У документі SPD зазначено права та обов'язки, на які можуть розраховувати учасники та бенефіціари плану. Будь-який учасник об'єднаного фонду уважно читає СПД.

Плюси та мінуси об'єднаних фондів

Менший ступінь регулювання призводить до зниження судових витрат та операційних витрат для об'єднаного фонду. Чим нижчі витрати, тим менша затримка прибутковості фонду. Якщо об'єднаний фонд та подібний взаємний фонд мають однакові валові результати, чиста прибутковість об'єднаного фонду, швидше за все, буде кращою, оскільки його витрати будуть нижчими, ніж у взаємного фонду.

Недоліком змішаних фондів є те, що вони не мають символів біржових символів і не публічно торгуються. Ця відсутність публічної інформації може ускладнити зовнішнім інвесторам відстеження приросту капіталу, дивідендів та процентних доходів фонду. У пайових фондах ця інформація набагато прозоріша.

Реальний приклад об'єднаного фонду

Як і взаємний фонд, Fidelity Contrafund Commedled Pool має менеджера портфеля та публічно розкриває відповідну інформацію через щоквартальні звіти. Фонд акціонерного капіталу орієнтований на акції з великим рівнем капіталізації з основними вагами в галузі інформаційних технологій, послуг зв'язку, фінансових компаній та охорони здоров'я. Станом на 31 березня 2019 року він має активи в розмірі 22,6 мільярда доларів.

Література:

1. Official website of the information resource Investopedia [Електроний ресурс]. – URL: <https://www.investopedia.com/terms>
2. Official website of the information resource Wikipedia [Електроний ресурс]. – URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Commingling>

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

A.O. Shalimova,

*Student of the Department of Information Control System
Kharkiv National University of Radio Electronics*

Academic Adviser:

V.V. Omelchenko,

*Associate Professor of Philosophy Department
Kharkiv National University of Radio Electronics,
Ph.D. in Sociological Sciences, Associate Professor*

GENDER GAP THROUGH STEM EDUCATION: PERSISTENCE FACTORS AND OVERCOMING PRACTICES

Nowadays research bust the myth related to the existence of a common genetic predisposition conducive to the employment of males in mathematics and / or natural sciences, about women "humanitarian mindset" and men "mathematical mindset", about "right-hemispheric" women and "left-hemisphere" men.

At the same time, publications on STEM education and STEM employment (STEM – Science, Technology, Engineering, Math), note the problem of the gender gap associated with significantly less involvement (compare with boys / men) of schoolgirls at the global level to study STEM-disciplines, female students to study STEM-professions, and graduates of higher schools – to high-tech, science-intensive and engineering-technical areas [1]. **The urgency** of this problem **Relevance of the topic** is due to the underutilization of the women intellectual potential by the economies of most countries, as well as the necessity to improve the level and quality of women life, included career building and employment in masculinized well-paid areas where STEM knowledge is required (for instance, information technology area).

The objectives of the research are to study the factors of gender gap maintaining and successful practices that enables to overcome it and to define positive practices in the world experience that contribute to the acquisition (form an interest in obtaining) of STEM knowledge by girls / women.

The following tasks should be solved in the research: 1) based on the results of international monitoring studies to characterize the current state and dynamics of the gender gap in STEM education; 2) based on the analysis of scientific publications devoted to the problem of the gender gap, including in STEM education, to systematize the factors that prevent it from reducing; 3) to identify and to analyze documents of international and domestic governmental and non-governmental organizations containing information concerning practices, that enables to overcome the gap in STEM education [2].

Secondary analysis of empirical data from the TIMSS (Trends in Mathematics and Science Study) international monitoring study of the quality of school mathematics and science education, as well as PISA (Program for International Student Assessment) allow to assess competencies in different countries (including mathematical maths and natural science) boys / girls, gives grounds to assert that, firstly, there is a permanent tendency to reduce the gender gap in academic performance and the number of children who study mathematics; secondly, in many countries there is no significant difference in the science competencies of girls and boys [3].

An appeal to scientific publications devoted to the problem of the gender gap allowed us to identify a number of factors that determine its persistence: 1) stereotypes of gender traits (for example, about the women "humanitarian mindset", men "mathematical mindset"); 2) stereotypes of gender roles, including professional ones (for example, "exact sciences, technical professions are an occupation for men"); 4) traditionalist, patriarchal way of life of some societies, reproducing gender stereotypes; 3) curricula, subject content, teaching style in high schools that support gender stereotypes [4 - 5].

At the same time, some experience has been accumulated related to combating gender inequality in STEM education. Thus, according to the UNESCO (2017) report, the most successful practices in this area include: conducting seminars for girls in higher schools; selection of female curators for the formation of a loyal environment and further successful career in science; weekly educational camps for girls (Kenya); centers of science, technology and mathematics education for high school female students, organizing meetings with successful representatives of the STEM sphere, visits to technology companies, enterprises, universities (Ghana); initiatives implemented in different countries at the governmental level in the form of quotas, grants and scholarships for women [6].

There are also successful cases in Ukraine, in particular: the establishment of the annual award "For Women in Science", which is designed to support and encourage young women scientists working in the field of STEM (2018); the practice of mentoring in technological spheres for girls in Ukraine develops the STEM Girls project (2019); start of the educational project STEM IS FEM by support of the UN and UNICEF, within the framework of which lectures, workshops and meetings with successful representatives of technical fields are held (2019).

To sum up, on the one hand, both worldwide and local practices (various initiatives, approaches, teaching methods) directed to reduce gender inequality in STEM education is actively being approved. On the other hand, there are a number of factors that "work" on gender gap conservation (in particular, the influence of gender stereotypes), which requires more and more new practices that guide and support the interest of girls / women in obtaining STEM knowledge.

Sources:

[1] - UNESCO (2015a). Education for All Global Monitoring Report 2015: Gender Summary. Retrieved December 20, 2016 from <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002348/234809E.pdf>.

[2] - Hausmann, R., Tyson, LT, & Zahidi, S. (2009). The global gender gap report. Geneva: World Economic Forum. Retrieved February 28, 2018 from https://www.in.gov/icw/files/Global_Gender_Gap_Full_Report_2009.pdf.

[3] - Mullis, IVS, Martin, MO, Foy, P., & Hooper, M. (2016c). TIMSS Advanced 2015 International Results in Advanced Mathematics and Physics. Retrieved March 1, 2018 from [http://timssandpirls.bc.edu/timss2015/international-results/advanced/...](http://timssandpirls.bc.edu/timss2015/international-results/advanced/)

[4] - EGREES. (2005). Equity in European educational systems: A set of indicators. European Educational Research Journal, 4 (2), 1-151.

[5] - UNESCO (2015b). Education 2030. Incheon Declaration and Framework for Action. Towards Inclusive and Equitable Quality Education and Lifelong Learning for All. Retrieved September 30, 2016, from <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/incheon-framework-for-action-en.pdf>.

[6] - UNESCO (2017). Cracking the code: Girls' and Women's Education in Science, Technology, Engineering and Mathematics (STEM). Retrieved March 1, 2018 from <https://unesdoc.unesco.org/images/0025/002534/253479E.pdf>.